

Uzmanlık Tezleri Serisi No: 154

REKABET KURUMU

“FRAND” TAAHHÜDÜ
ÇERÇEVESİNDE LİSANSLANAN
STANDARD A ESAS PATENTLERE
İLİŞKİN MAHKEME EMRİ
UYGULAMALARININ REKABET
HUKUKU AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ

TUBA YEŞİL

**“FRAND” TAAHHÜDÜ
ÇERÇEVESİNDE LİSANSLANAN
STANDARDA ESAS PATENTLERE
İLİŞKİN MAHKEME EMRİ
UYGULAMALARININ REKABET
HUKUKU AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

TUBA YEŞİL

Ankara 2017

©Bu eserin tüm telif hakları
Rekabet Kurumuna aittir. 2017

Baskı, Nisan 2017
Rekabet Kurumu-ANKARA

Bu kitapta öne sürülen fikirler eserin yazarına aittir;
Rekabet Kurumunun görüşlerini yansıtmaz.

Bu tez, Rekabet Kurumu Başkan Yardımcısı Hasan Hüseyin ÜNLÜ, Rekabet Kurumu Başkan Yardımcısı Kürşat ÜNLÜSOY, II. Denetim ve Uygulama Dairesi Başkanı Hakan Suat ÖLMEZ, Baş Hukuk Müşaviri Salim AYDEMİR ve Prof. Dr. Fuat OĞUZ'dan oluşan Tez Değerlendirme Heyeti tarafından 24-25-26 Ekim 2016 tarihlerinde yürütülen Tez Savunma Toplantısı sonucunda yeterli ve başarılı kabul edilmiştir.

Tez yazarı Tuba YEŞİL, 02.12.2016 tarihinde yapılan Yeterlik Sınavında başarılı olmuş ve Başkanlık Makamının 16.12.2016 tarih ve 13645 sayılı onayı ile Rekabet Uzmanı olarak atanmıştır.

YAYIN NO

332

Sevgili Eşime ve Biricik Oğluma...

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	IX
GİRİŞ.....	1

BÖLÜM 1

STANDART BELİRLEME ve STANDARDA ESAS PATENTLERE YÖNELİK KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. GENEL OLARAK STANDARDA ESAS PATENTLERE YÖNELİK LİSANSLAMA REJİMİ ve İLGİLİ SÜREÇLERDE ORTAYA ÇIKAN PROBLEMLER.....	4
1.1.1. Standart, Standart Belirleme ve Standarda Esas Patent Kavramları.....	4
1.2. BİLGİ VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ SEKTÖRÜNDE YENİLİK OLGUSU VE STANDART BELİRLEME.....	7
1.3. STANDART BELİRLEME FAALİYETİ.....	8
1.4. STANDARDA ESAS PATENTLER.....	10
1.5. STRATEJİK LİSANSLAMA UYGULAMALARI.....	11
1.5.1. Lisanslamanın Reddi.....	11
1.5.2. Engelleme.....	11
1.5.3. Mahkeme Emri Uygulamaları.....	13
1.6. STANDARDA ESAS PATENT VE PAZAR GÜCÜ ETKİLEŞİMİ.....	15
1.7. FRAND TAAHHÜDÜ.....	17
1.7.1. Kavramsal Olarak “Makul” Terimi.....	18
1.7.1.1. FRAND İlkelerinin Ekonomik Amaçları Bağlamında <i>Ex ante</i> Müzakereler.....	18
1.7.1.2. Patentin Standart Nezdindeki Değeri.....	19
1.7.1.3. Standardın, Lisans Alanın Ürünleri Nezdindeki Değeri.....	20
1.7.2. Makul Lisans Ücretine İlişkin Analizde Rekabet Otoriteleri Modelleri.....	20
1.7.2.1. ABD Modeli.....	20
1.7.2.2. AB ve Türkiye Modeli.....	20
1.8. LİSANS ÜCRETİNDE “AYRIM GÖZETMEME” İLKESİ.....	21
1.8.1. “Benzer Konumda Olma”nın Tanımlanması.....	22

BÖLÜM 2

MAHKEME EMRİ UYGULAMALARI

2.1. GENEL OLARAK ÜLKE UYGULAMALARI ÖZELİNDE HUKUKİ ÇERÇEVE.....	23
2.2. FARKLILAŞAN GÖRÜŞLER İŞİĞİNDA MAHKEME EMRİ ENSTRÜMANIN FRAND'E TABİ SEP'LER HAKKINDA UYGULANABİLİRLİĞİ.....	24
2.2.1. Genel.....	24
2.3. “ORANGE BOOK KARARI” İŞİĞİNDA AB MAHKEMELERİNİN FRAND'E TABİ SEP'LER BAKIMINDAN MAHKEME EMRİ ENSTRÜMANINA YAKLAŞIMI.....	27
2.3.1. Genel Olarak Avrupa Yargı Modeli.....	27
2.3.2. Almanya Örneği ve <i>Orange Book</i> Kararı.....	28
2.4. AB ve ABD REKABET OTORİTELERİNİN MAHKEME EMRİ ENSTRÜMANINA FRAND'E TABİ SEP'LER BAKIMINDAN YAKLAŞIMI VE REKABET HUKUKUNUN KONUYA UYGULANABİLİRLİĞİ SORUNU.....	30
2.4.1. ABD Uygulaması.....	31
2.4.1.1. FTC Kararları.....	31
2.4.1.1.1. <i>Bosch</i> Kararı.....	31
2.4.1.1.2. <i>Google</i> Kararı.....	32
2.4.2. AB Uygulaması.....	33
2.4.2.1. Genel.....	33
2.4.2.2. Komisyon Kararları.....	34
2.4.2.2.1. <i>Google</i> Kararı.....	34
2.4.2.2.2. <i>Motorola</i> Kararı.....	35
2.4.2.2.3. <i>Samsung</i> Kararı.....	37
2.4.2.2.4. <i>Huawei-ZTE</i> Davası ve ABAD'ın Nihai Kararı.....	38
2.5. FTC VE KOMİSYON KARARLARI İŞİĞİNDA FRAND'E TABİ SEP'LERE İLİŞKİN MAHKEME EMRİ ENSTRÜMANINA REKABET OTORİTERLERİ YAKLAŞIMLARININ KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ, TESPİT VE ÖNERİLER.....	42

2.5.1. FTC ve Komisyon Yaklaşımlarının Değerlendirilmesi.....	42
2.5.2. Komisyonun <i>Google, Samsung ve Motorola</i> Kararlarının Değerlendirilmesi.....	44
2.5.3. <i>Samsung</i> Kararının <i>Orange Book</i> Kararı Bağlamında Değerlendirilmesi.....	47
2.5.4. ABAD Kararının Değerlendirilmesi.....	47

BÖLÜM 3

TÜRKİYE UYGULAMASI

3.1. GENEL.....	50
3.2. YATAY İŞBİRLİĞİ ANLAŞMALARI HAKKINDA KILAVUZ.....	51
3.3. BÖLÜM DEĞERLENDİRMESİ.....	53
3.4. UYGULAMAYA YÖNELİK TESPİT VE ÖNERİLER.....	54
SONUÇ	56
ABSTRACT	59
KAYNAKÇA	60

KISALTMALAR

ABAD	: Avrupa Birliđi Adalet Divanı
AB	: Avrupa Birliđi
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ABİDA	: Avrupa Birliđinin İşleyişine Dair Antlaşma
AR-GE	: Araştırma ve Geliştirme
A.g.k.	: Adı geçen karar
Bkz.	: Bakınız
dn.	: dipnot
DOJ	: ABD Adalet Bakanlığı (Department of Justice)
FTC	: Federal Ticaret Komisyonu (Federal Trade Commission)
FRAND	: Adil, Makul ve Ayrımcı Olmayan (Fair, Reasonable and Non discriminatory)
GPRS	: Genel Paket Radyo Servisi (General Packet Radio Service)
ITC	: Uluslararası Ticaret Komisyonu (International Trade Commission)
ITU	: Institute of Electrical and Electronics Engineers (Elektrik ve Elektronik Mühendisleri Enstitüsü).
Komisyon	: Avrupa Komisyonu
Kurul	: Rekabet Kurulu
No	: Numara
NRCNA	: Ulusal araştırma Konseyi Akademisi (National Research Council of National Academies)
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (Organisation for Economic Co-operation and Development)
para.	: paragraf
SEP	: Standart Esas Patent (Standard Essential Patent)
SBK	: Standart Belirleme Kuruluşları
RKHK	: Rekabetin Korunması Hakkında Kanun
s.	: sayfa
USPTO	: Birleşik Devletler Patent ve Marka Ofisi (United States Patent and Trademark Office)
vb.	: ve benzeri
vol.	: Volume

GİRİŞ

Standartlar ve standart belirleme kavramlarının barındırdığı “rakipler arası koordinasyon” veya “dışlama” gibi rekabet otoritelerinin üzerinde yıllardır durageldiği geleneksel rekabetçi endişeler varlığını ve önemini halen korusa da, son yıllarda “*standarda esas patent*” (SEP)¹ kavramının rekabet hukuku bağlamındaki birtakım sonuçları bakımından, yeni bir rekabetçi kaygı olarak ön plana çıktığı görülmektedir. Belirli bir standardın uygulanabilmesi için zaruri/vazgeçilmez nitelik taşıyan teknolojilere ilişkin patenti ifade eden SEP’ler (Bera 2015, 1); sunulan teknolojik yenilikten doğan hakların kullanımına ilişkin sahibinin münhasır yetkisini koruyan patent hakları ile ilgili pazarda söz konusu yeniliğin yaygın kullanımı amaçlayan standartlar arasındaki etkileşimden doğan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. SEP kavramı özellikle, çoğunlukla fikri mülkiyet koruması altındaki tescilli teknolojilere yönelik geliştirilen standartların, söz konusu teknolojiye erişim olmaksızın hayata geçirilemediği Bilgi ve İletişim Teknolojileri sektörü açısından kritik önem arz etmektedir.

SEP kavramı özelinde gündeme gelebilecek rekabet karşıtı zararlar temel olarak; SEP sahibinin standardizasyon süreci sırasındaki “*yanıltıcı uygulamaları*”² ve “*SEP’(ler)in stratejik kullanımı*”³ şeklinde iki ana başlık altında toplanabilmektedir. Birinci kategoride yer alan “yanıltıcı uygulamalar”, ilgili teknolojiler henüz “*Standart Belirleme Kuruluşları (SBK)*” tarafından belli bir standart için kabul edilmeden önce (*ex ante*) gündeme gelmekteyken; ikinci kategorideki uygulamalar ise, söz konusu patentli teknolojinin uygulama için esaslı hale gelmesini takiben (*ex post*) ortaya çıkmaktadır (Petrovcic 2014, 79, 103).

¹ *Standard essential patent.*

² *Deceptive conduct.*

³ *Strategic conduct of SEP’s.*

Mevcut çalışma, “SEP sahibinin tek taraflı davranışları”nu konu edinen ve ikinci gruptaki stratejik uygulamalara odaklanmaktadır.⁴ Anılan uygulamalar, SEP sahibinin elindeki patentli teknolojiyi, ilgili standardın uygulanmasını engellemek için kullanmak suretiyle diğer firmaları piyasadan dışlaması durumunda ortaya çıkabilmektedir. Söz konusu kategori kapsamında gündeme gelen rekabet karşıtı zararlar, mevcut çalışmada başlıklandırıldığı şekliye; “engelleme”⁵, “*lisanslamanın reddi*” ve “*mahkeme emri/yargı emri/kesin emir*”⁶ uygulamaları kapsamında gündeme gelmektedir. Başta “engelleme” olmak üzere, SEP sahibinin girişebileceği “*fırsatçı uygulamalar*”⁷ çözüm getirebilmek amacıyla Standart Belirleme Kuruluşları (SBK) genellikle katılımcılarının, ellerindeki SEP’leri “*adil, makul ve ayrımcı olmayan koşullar (FRAND)*”⁸ altında lisanslamalarını öngördüğü fikri mülkiyet politikaları hayata geçirmektedir (FTC 2011, 6). Bu bağlamda mevcut çalışmanın odağında da, rekabet hukuku perspektifinden, SEP’lerin lisanslanmasına ilişkin ihtilaflara, adı geçen lisans koşullarının işaret ettiği “*FRAND taahhüdü*”⁹ nün uygulanabilirliği meselesi ile “*mahkeme emri uygulamaları*” birlikte irdelenecektir.

Mevcut tez ile birlikte, esasen ülkemiz uygulaması için bugün ileri tartışma konusu arz eden SEP kavramı bakımından, AB ve ABD rekabet otoriteleri yaklaşımları ışığında, Türk rekabet hukuku literatürüne katkı sunulması amaçlanmaktadır. Çalışmanın birinci bölümü kapsamında, standart belirleme sürecinin teorik zeminde

⁴ SEP sahibi teşebbüslerin “standart belirleme” sırasında rekabeti kısıtlayıcı görüşmeler yapmak suretiyle, ilgili pazarlarda fiyat rekabetini azaltarak ya da ortadan kaldırarak piyasada işbirlikçi sonucun oluşmasını kolaylaştırmalarına yarayan ve Rekabetin Korunması Hakkında Kanun’un (RKHK) 4. maddesi çerçevesinde inceleyebilecek olan “yatay işbirliği anlaşmaları”, mevcut tez kapsamına dahil edilmemiştir. Çalışmanın “2.4 numaralı başlığı” altında ifade edildiği üzere, FRAND’e tabi SEP’lere ilişkin mahkeme emri uygulamaları, AB sisteminde “hakim durumun kötüye kullanımı”, ABD sisteminde ise “haksız araçlarla rekabet etme (*unfair methods of competition*)” çerçevesinde ele alınmaktadır.

⁵ *Hold-up*. Söz konusu terim literatürde “vazgeçme” (Köktürk 2012, 11), “yol kesme” (Arıöz ve Özbek 2010, 18), “tutma” (Rekabet Bülteninin 52. sayısı [Mart 2015]) ve engelleme (Bayramoğlu 2012, 55) olarak çevrilmiştir.

⁶ *Injunction/Injunctive relief* teriminin karşılığı olarak kullanılan “mahkeme emri” çevirisi, literatürde “kesin emir” (Tokgöz 2015, 37) şeklinde de geçmektedir. Terim olarak, mahkeme emri uygulamaları hakkında detaylı bilgi için bkz. “1.5.3. numaralı başlık.”

⁷ *Opportunistic conducts*.

⁸ *Fair, reasonable and non-discriminatory terms*. Bazı kaynaklarda “*RAND* ilkeleri” olarak da geçen söz konusu hükümlere işaret ederken mevcut çalışma kapsamında “*FRAND*” terimi tercih edilmiştir. (Gerekçe için bkz. dn. 58)

⁹ *FRAND commitment*.

özetine ve SEP'lerden kaynaklanan rekabet karşıtı endişelere detaylarıyla yer verildikten sonra; muhtelif yargı ve rekabet otoriteleri kararları ışığında FRAND ilkelerinin içerik, amaç ve işlevleri üzerinde durulacaktır. Temelde AB ve ABD rekabet hukuku düzenleme ve kararlarının tartışıldığı söz konusu bölüm dahilinde yeri geldikçe, FRAND ilkelerine yer verilen “Yatay İşbirliği Anlaşmaları Hakkında Kılavuz (Türkiye Yatay Kılavuzu)”nın ilgili hükümlerine de değinilecektir.¹⁰ İkinci bölüm kapsamında ise, mevcut tezin merkezini teşkil eden “FRAND taahhüdü çerçevesinde lisanslanan standarda esas patentlere ilişkin mahkeme emri uygulamaları” bakımından, AB ve ABD rekabet hukuku yaklaşımları karşılaştırmalı incelenerek, rekabet hukukunun genel uygulamasında benimsenecek en uygun yaklaşımın hangisi olduğunun cevabı araştırılacaktır. Son bölümde ise, SEP ve FRAND kavramlarının Türk rekabet hukukuna kazandırıldığı Türkiye Yatay Kılavuzu bir bütün halinde incelenerek, Türkiye uygulamasına yönelik tespit, değerlendirme ve öneriler paylaşılacaktır.

¹⁰ “3 numaralı bölüm”e kadar ilgili hükümleri bakımından değinilecek olan Türkiye Yatay Kılavuzu, bir bütün olarak adı geçen bölümde incelenmektedir.

BÖLÜM 1

STANDART BELİRLEME ve STANDARDA ESAS PATENTLERE YÖNELİK KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. GENEL OLARAK STANDARDA ESAS PATENTLERE YÖNELİK LİSANSLAMA REJİMİ ve İLGİLİ SÜREÇLERDE ORTAYA ÇIKAN PROBLEMLER

1.1.1. Standart, Standart Belirleme ve Standarda Esas Patent Kavramları

Modern ekonominin temel motor güçlerinden biri olarak kabul edilen “standart”lar (DOJ ve FTC 2007, 33); “*mevcut veya gelecekteki ürünler, üretim süreçleri, hizmet veya yöntemlerin uyum içinde olabilecekleri teknik özelliklerin tarif edildiği belgeler*” olarak tanımlanabilmektedir (Komisyon 2011, 1). Bilgi ve İletişim Teknolojileri sektörü bakımından “*teknik standartlar*”¹¹ formunda ön plana çıkan standart kavramı ise mühendislik alanına özgü kriter, yöntem ve süreçlere yönelik geliştirilen teknik sistemlere ilişkin norm ve gereksinimlerin tesis edilmesi adına belirlenen standartlar şeklinde tanımlanmaktadır (ITU 2014, 12). Esasen kapsamlı denebilecek bir kategoriye tekabül eden teknik standartlar içerisinde, bir cep telefonu ile bir mobil şebeke veya bir kompakt disk ile disk oynatıcısı gibi teknolojilerin birbiriyle nasıl etkileşime geçerse başarıyla çalışacağını tayin eden “*birlikte işlerlik standartları*”¹² önemli bir yer işgal etmektedir (ITU 2014, 12).

Standartların beraberinde getirdiği temel faydalar arasında; bir teknolojinin benimsenmesi, üretimde ölçek ekonomisinin yakalanması, firmaların yenilik ve

¹¹ *Technical standards.*

¹² *Interoperability standards.*

yatırım yapma motivasyonlarının iyileştirilmesi, farklı üreticilere ait tamamlayıcı veya “birleşik ürün”¹³ lerin eşleşmesi veya birlikte kullanımını sağlamak suretiyle tüketici tercihlerindeki çeşitliliğin artırılması ve böylelikle ürün fiyatlarının düşmesi sıralanabilmektedir (Marasco 2002, 3).

Diğer taraftan, “*standart belirleme*” kavramı ise; bir ürün veya hizmete ilişkin ortak bir karakterler seti oluşturma sürecini ifade etmektedir. (OECD 2010, 10). Standart belirleme faaliyeti genellikle, yatay seviyedeki rakip teşebbüsler arasında işbirliği imkanını/tehlikesini de ihtiva ettiğinden, adı geçen süreç bu yönüyle geçmişten günümüze rekabet hukuku incelemesine tabi tutulmaktadır. Standart belirlemenin rekabetçi süreç üzerinde doğurabileceği potansiyel zararlar arasında; piyasadan dışlamanın kolaylaştırılması, üretim miktarına getirilen/getirilebilecek olan sınırlamalar, koordinasyonla belirlenen yüksek fiyatlara önyak olunması, toplumsal refahın maksimizasyonuna ket vuran teknelci karına yol açması ve “*patent tuzağı*”¹⁴ bulunmaktadır (OECD 2010, 11-13; FTC 2011, 2-5).

Sunulan teknolojik yenilikten doğan hakların kullanımına ilişkin hak sahibinin mülkiyet hukukundan doğan münhasır yetkilerini koruyan “patent hakları” ile, ilgili pazarda söz konusu yeniliğin yaygın ve ortak kullanımı amaçlayan “standartlar” arasında, mahiyetleri gereği süregelen bir çatışma mevcuttur (Frain 2006, 3). Gerçekten de, bir tarafta teknolojiye yenilik kaydetmenin teşviki adına inovasyon sahibinin “*araştırma ve geliştirme (AR-GE)*” yatırımlarından ekonomik bir karşılık elde etmeye dair menfaati bulunmaktayken; diğer tarafta da, standardın pratikte kabul görmesini temin etmek ve ileriki teknolojik gelişmelerin önünü açabilmek için anılan inovasyonun üreticilerin erişimine açık olması gerekmektedir.

Bilgi ve İletişim Teknolojileri sektörü açısından ise, genellikle kaynağını fikri mülkiyet hukukundan alan ve patent korumasından yararlanan “*tescilli teknoloji*”¹⁵lere yönelik geliştirilen standartlar, söz konusu teknolojiye erişim olmaksızın hayata geçirilememektedir (Larouche ve Zingales 2014, 3). Bu paralelde, belirli bir standardın

¹³ *Component product.*

¹⁴ *Patent ambush.* Standardın SBK nezdinde belirlenmesi aşamasında var olan ve niteliği gereği söz konusu standardın uygulanabilmesi için gerekli olan patentin, sahibi tarafından kasıtlı olarak gizlenmesi davranışıdır.

¹⁵ *Proprietary technology.*

uygulanabilmesi için zaruri/vazgeçilmez olarak ilan edilen “tescilli/patentli teknoloji” ise *standarda esas patent (SEP)* kavramına işaret etmektedir (Bera 2015, 1).

Yukarıda da değinildiği üzere, standart kavramının barındırdığı “rekabete aykırı işbirliği/koodinasyon” veya “dışlama” gibi, rekabet otoritelerinin üzerinde yıllardır durageldiği geleneksel rekabetçi endişeler varlığını ve önemini halen korusa da, son yıllarda SEP kavramının, ilgili standarda erişmeyi zorlaştırabilecek/önleyebilecek sonuçlara yol açabilme potansiyeli bakımından, yeni bir rekabetçi kaygı olarak ön plana çıktığı görülmektedir. SEP özelinde gündeme gelebilecek rekabet karşıtı zararlar temelde; SEP sahibi teşebbüsün elindeki patentli teknolojiyi, ilgili standardın uygulanmasını zorlaştırmak veya önlemek için kullanmak suretiyle diğer firmaları piyasadan dışlaması durumunda gündeme gelebilmektedir. Bahsi geçen dışlama; “*lisanslamanın reddi*”, “*makul koşullar altında lisanslamanın reddi*” veya SEP sahibi teşebbüsün yargıya başvurmak suretiyle söz konusu SEP’i ihlal edenler aleyhine elde ettiği ve anılan ihlalin sonlandırılmasını amaçlayan “*mahkeme emri*” uygulamaları şeklinde ortaya çıkabilmektedir.

Söz konusu rekabetçi endişelerin yanı sıra, SEP kavramı “*engelleme*” meselesi¹⁶ ile literatürde “*patent tuzağı*” ve “*teelif yığıni*”¹⁷ olarak geçen diğer rekabet karşıtı sonuçlara da yol açabilmektedir. FRAND- *adil, makul ve ayrımcı olmayan lisanslama hükümleri*¹⁸ ise, tam da bu noktada, üreticilerin/standart uygulayıcılarının ilgili standarda erişmelerinde ortaya çıkabilecek tüm bu sorunlara çözüm getirmeyi amaçlayan bir taahhüt mekanizması olarak tasarlanmıştır (FTC 2011, 6).

Yukarıda ana hatlarıyla yer verilen standart ve standart belirleme kavramları; “SEP’ler”, “SEP’lerin FRAND taahhüdü çerçevesinde lisanslanması” ve “mahkeme emri uygulamaları” olmak üzere üç sacayağı barındırmaktadır. Standart, standart belirleme ve SEP kavramlarına dair kavramsal çerçevenin sunulduğu mevcut başlığı takiben, çalışmanın “2 numaralı bölüm”ü kapsamında incelenecek olan ilgili mahkeme ve rekabet otoriteleri kararlarının bağlantılı bulunduğu sektör olması bakımından, Bilgi

¹⁶ Detaylı bilgi için bkz. “1.5.2. numaralı başlık”.

¹⁷ Tanım için bkz. “1.2. numaralı başlık”.

¹⁸ Çalışmanın “1.7. numaralı başlığı” altında detaylı olarak incelenmektedir.

ve İletişim Teknolojileri sektörü ve bu sektördeki “standart belirleme” ve “yenilik” olguları ele alınacaktır.

1.2. BİLGİ ve İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ SEKTÖRÜNDE YENİLİK OLGUSU ve STANDART BELİRLEME

Bilgi ve İletişim Teknolojileri sektörü özelinde standart ve standart belirleme kavramının taşıdığı karakteristik vasıfların doğru ortaya konulabilmesi, yürürlükteki patent sistemi ile ilgili pazar oyuncuları arasındaki ilişkinin doğasını anlamlandırabilmek bakımından oldukça önemlidir. Öncelikle belirtilmelidir ki anılan sektör, farklı teknik birim, ürün veya hizmetlerin uyumlaştırılması işlevini gören ve “*kilitlenme etkisi*”¹⁹ni azaltarak firmalara ait ürünlerin ortak kullanımını sağlayan “*birlikteişlerlik standartları*”nın (Hovenkamp 2007, 4) kritik önem arz ettiği bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır (Galetovic ve Gupta 2015, 6). Dahası, geliştirilen ürünlerin büyük çoğunluğunun yüzlerce, hatta binlerce girift teknolojik bileşen barındırdığı sektörde, söz konusu bileşenler çoğunlukla farklı firmaların sahip olduğu geniş sayıda patent tarafından korunmaktadır (Geradin ve Layne-Farrar 2011, 2).

Genel olarak; Bilgi ve İletişim Teknolojileri sektöründe çok sayıda patentin tek bir ürüne entegre edildiği “*tamamlayıcı yenilik*”²⁰ ve yeni fikirlerin mevcut bir teknoloji üzerine kademeli olarak geliştirildiği “*kümülatif yenilik*”²¹ söz konusu olmaktadır (Rockett 2008, 25-38). Kümülatif yenilik kavramı, yeni fikirlerin önceki buluşlar üzerine inşa edildiği ve bu itibarla bir buluş sahibinden diğerine dışsallık yaratıldığı yenilik türünü ifade etmektedir (Scotchmer 1991, 29-41). Genellikle yüksek teknoloji endüstrilerini karakterize eden kümülatif yenilikte (Geradin, Layne-Farrar ve Padilla 2008, 2); başlangıç noktası alınabilecek ve kendisinden pozitif dışsallık doğacak

¹⁹ “*Lock-in effect*”. Üreticiler genellikle ürünlerinin ilgili standarda uyumunu teminen “standarda özel (*standard special*)” yatırımlarda bulunmaktadır. Anılan standart bakımından uygulanma safhasına geçilmesi durumunda ise, üreticinin bir başka alternatif standarda geçiş yapmasının her zaman mümkün olamaması ve kendisini ilgili standarda “*kilitli*” halde bulması gündeme gelebilmektedir ki bu durum, çalışmanın ilgili kısmında izah edildiği üzere, SEP sahibinin söz konusu üreticiler aleyhine “engelleme mekanizması”ni kullanımını kolaylaştıran bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

²⁰ *Complementary innovation*. Örneğin, bir akıllı telefon; telekomünikasyon, medya ve “tüketici elektroniği (*consumer electronics*)” sektörleri arasındaki yakınsamanın bir ürünü olarak tamamlayıcı yenilik kategorisine girmektedir; zira telekomünikasyon sektörüne ilişkin patentlerin yanı sıra “video sıkıştırma (*video compression*)”, “LCD ekran”..vb. gibi teknolojilere ilişkin patentleri de kapsamaktadır (OECD, 2014, 5).

²¹ *Cumulative innovation*.

bir ilk buluş mevcut değilse, onu takip eden ikinci bir fikir geliştirmek de mümkün olamamaktadır.

“*Parçalanmış/bölünmüş patent sahipliği*”²² yapısının geçerli olduğu tamamlayıcı ve kümülatif yenilik kavramlarının literatürde, “*patent yığını*” ve “*telif yığını*” meseleleriyle sıkı bir ilişki içinde bulunduğu kabul edilmektedir (Kaseberg 2012, 112-114). İlgili teknolojiyi piyasaya sürmek isteyen firmaların çok sayıda patent sahibinden lisans almasını gerektiren durumlarda, üst üste örtüşen patentlerin meydana getirdiği “*patent yığını*” sorunu (Bessen 2003, 1), aynı zamanda “*telif yığını*” sorununu da tetiklemektedir (Kaseberg 2012, 113). Zira, eğer bir ürünü arz edebilmek için birden fazla SEP’e ihtiyaç varsa ve anılan patentler farklı firmalara aitse, söz konusu ürünün tamamı ve bileşenleri üzerinde patent hakkı bulunduran tüm firmalardan lisans istenecek (ki bu durum patent yığını sorununu yaratacaktır), lisans ücretlerinin de bağımsız ve karşılıklı işbirliği olmaksızın firma bazında belirlenmesi halinde de, anılan ücretler üst üste birikmek suretiyle toplamda aşırı meblağlara ulaşacak, böylelikle de telif yığını sorunu ortaya çıkacaktır (Kaseberg 2012, 113).

Bugün bir laptop üretimi için 250’den fazla birliktişlerlik standardına ve bu standardın kapsadığı ilgili teknolojiye erişilmesi gerektiği (Biddle, White ve Woods 2010, 3-5) dikkate alındığında, söz konusu teknolojilere ilişkin fikri mülkiyet haklarının nasıl lisanslanacağı hususu, bilgi ve iletişim teknolojileri sektöründeki rekabetin tesis edilmesi noktasında kritik önem kazanmaktadır. Zira, yukarıda aktarılan nedenlerle adı geçen sektördeki patent ve standart kavramlarının girift yapıda olması, SEP konulu lisans müzakerelerini de kuşkusuz çok boyutlu ve rekabet hukuku incelemesine değer hale getirmektedir.

1.3. STANDART BELİRLEME FAALİYETİ

Farklı teknolojik alanlara ilişkin karmaşık teknik problemlerin çözüme kavuşturulduğu ve bu anlamda geniş sayıda piyasa oyuncusunun ihtiyaçlarının giderildiği sanayi grupları (Galetovic ve Gupta 2015, 6) olarak tanımlanabilen Standart Belirleme Kuruluşları (SBK), “*yenilik*” olgusu öncülüğünde şekillenen günümüz ekonomisinde kritik rol ifa etmektedir (DOJ ve USPTO 2013, 2). OECD (2010)

²² *Dispersed/fragmented ownership of patent.*

raporunda da ifade edildiği üzere, müşterek bir standardizasyon çabası, ilgili standardın geniş çapta benimsenmesine yardım edebilecek ölçüde katma değere sahiptir. Dahası, rekabet edenler arasındaki işbirliği hem tüketici hem de teşebbüsler lehine maliyetlerin düşmesine yarayabilmektedir (DOJ ve FTC 2007, 34).

Diğer taraftan SEP'ler bağlamında kaydedilen yakın tarihli gelişmelere bakıldığında, SEP sahibi teşebbüslerin standart belirleme sürecinde ve sonrasında girişebilecekleri “fırsatçı uygulamaları”²³ en aza indirgeyebilmek adına SBK'lar tarafından fikri mülkiyet politikaları hayata geçirildiği görülmektedir (FTC 2011, 6). Anılan politikaların temelde; standardizasyon katılımcılarının ellerinde bulunan ve söz konusu faaliyetle ilişkisi olabilecek her türlü patentin *ex ante* bildirilmesini öngören “beyan yükümlülükleri”²⁴ ile “FRAND taahhüdü yükümlülükleri” olmak üzere iki boyutu bulunmaktadır (Petrovcic 2014, 80).

Fikri mülkiyet haklarının bildirilmesini şart koşan “beyan yükümlülükleri”, standart belirleme sürecinin şeffaf işlemlerini ve anılan sürece konu standartlara dahil edilebilecek teknolojiler hususunda katılımcıların bilinçli tercihlerde bulunmalarını kolaylaştırırken; “FRAND taahhüdü yükümlülükleri” ise *ex post* durumda karşılaşılabilen “stratejik lisanslama uygulamaları”nın yönetilmesini sağlamaktadır.

Çalışmada “1.7. numaralı başlık” kapsamında inceleneceği üzere; “FRAND ilkeleri”nin bir fikri mülkiyet politikası olarak benimsenmesinde SBK'ların somut menfaati bulunmaktadır. Zira söz konusu rejim, ilgili standarda erişimi FRAND ilkeleri çerçevesinde ve tüm üreticiler için mümkün kılmak suretiyle ilgili standardı bir giriş engeli olmaktan çıkarmakta ve ayrıca, SBK'ların varlık sebebi olan ilgili standardın yaygın kullanımı işlevini yerine getirmektedir. Nitekim uygulamada da, çok sayıda SBK'nın katılımcılarından ellerindeki SEP'leri “ücretsiz olarak”²⁵ veya FRAND uyarınca lisanslamaları öngörülmektedir.

²³ Fırsatçı uygulamalar kalıbı, “yanıltıcı uygulamalar” ve “stratejik lisanslama davranışları”nı kapsayacak şekilde kullanılmıştır. (Terimlere ilişkin açıklama için bkz. s.1, 10.)

²⁴ *Disclosure Obligations*.

²⁵ *Royalty-free*.

1.4. STANDARD ESAS PATENTLER

SEP, kavramsal olarak sahibi tarafından teknik bir standardın uygulanabilmesi için zaruri olduğu ilan edilen patenti ifade etmektedir (Bera, 2015, 1). Bu bağlamda, Komisyonun da ifadesiyle “*akıllı telefon veya tabletler gibi standarda tabi ürünlerin bir veya birden çok SEP tarafından kapsanan teknolojileri kullanmaksızın üretilmesi*” mümkün değildir.²⁶

Son yıllarda SEP kavramının yeni bir rekabetçi kaygı olarak ön plana çıktığı görülmektedir. SEP özelinde gündeme gelebilecek rekabet karşıtı zararlar temel olarak; SEP sahibinin standardizasyon süreci sırasındaki “*yanaltıcı uygulamaları*” ve “*SEP’(ler) in stratejik kullanımı*” şeklinde iki ana başlık altında toplanabilmektedir (Petrovcic 2014, 79, 103).

Dışlayıcı karakter taşıyan ikinci gruptaki stratejik uygulamalar, ilgili standart bakımından uygulama safhasına geçilmesini takiben (*ex post*) ortaya çıkmaktadır. Söz konusu standart ile birlikte o standardın kapsadığı patentli teknolojiler de nihai olarak kesilgili patent mevcut standardın uygulanabilmesi bakımından esaslı konuma geldiği için, söz konusu durum SEP sahibini standarda konu ürünün tüm üreticileri nazarında kaçınılmaz bir ticari muhatap kılmaktadır. Vazgeçilmezliği bir anlamda tescillenmiş SEP sahibi örneğin elindeki fikri mülkiyet hakkına yönelik lisans vermeyi reddederek, halihazırda ilgili standarda “*kilitlenmiş*” durumda olan ve “*standarda özel yatırım*”²⁷ veya “*batık yatırım*”²⁸ hasreden üreticileri alt pazarın dışına itebilmektedir (Farrell, Hayes, Shapiro ve Sullivan 2007, 603–670). Bunun yanı sıra; SEP’in, sahibine belli bir pazar gücü atfedebildiği hallerde, söz konusu hakim durumun üreticiler aleyhine bir “*engelleme*” mekanizması olarak kullanılması veya “*fahiş lisans ücretleri*” ya da rekabet etmeyi zorlaştırıcı başka lisans hükümleri (örneğin makul olmayan veya ayrımcı hükümler) dayatılması gündeme gelebilmektedir. Bu da anılan pazardaki ürün çeşitliliği, kalitesi, fiyatı ve yenilik motivasyonu üzerinde olumsuz etkilere yol açabilmektedir (OECD 2014a, 15).

²⁶ Antitrust decisions on standard essential patents (SEPs) - Motorola Mobility and Samsung Electronics - Frequently asked questions, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-322_en.htm, Erişim Tarihi: 20.12.2015.

²⁷ *Standard spesific investment.*

²⁸ *Sunk investment.*

SEP kaynaklı rekabet karşıtı uygulamalardan birinci kategoride yer alan “*patent tuzağı*”, SEP sahibinin *ex post* lisanslama davranışlarına odaklanan mevcut çalışma kapsamında dahil edilmemiştir. İkinci grup uygulamalar ise kendi içinde “*lisanslamanın reddi*”, “*engelleme*” ve “*mahkeme emri uygulamaları*” şeklinde alt başlıklar halinde “1.5. numaralı başlık” kapsamında ele alınmaktadır.

1.5. STRATEJİK LİSANSLAMA UYGULAMALARI

1.5.1. Lisanslamanın Reddi

AB²⁹, ABD³⁰ ve Türk rekabet hukuku³¹ kapsamında, “fikri hakların lisanslanmasının reddi”, birtakım “özel şartlar”³²ın da varlığı ışığında, hakim durumun kötüye kullanımı teşkil edebilmektedir. Benzer şekilde, sahibinin elindeki SEP’e ilişkin lisans vermeyi reddetme davranışı da, söz konusu SEP’i ürünlerinde uygulayan firmaların ilgili ürün pazarından dışlanmasına yol açabilmesi yönüyle rekabet hukuku incelemesine tabi olabilmektedir. Ancak SEP’ler özelindeki lisanslamanın reddi davranışının -özellikle de bir FRAND taahhüdü söz konusu iken- fikri hakların lisanslanmasının reddine ilişkin değerlendirmede izlenen yöntemlerden farklı ele alındığı belirtilmelidir.³³

1.5.2. Engelleme

İlgili rekabet hukuku³⁴ ve mahkeme kararları³⁵ incelendiğinde, engelleme meselesinin son yıllarda gerek patent hukuku gerekse de rekabet hukukuna ilişkin etkileri bağlamında çokça tartışıldığı görülmektedir. Literatürde engelleme mekanizması tarif edilirken genel olarak; en az bir bileşeni belli bir patent tarafından kapsanan nihai bir ürünü üreten, kullanan veya satan kullanıcı veya kullanıcıların oluşturduğu alt pazar ile üst pazarın arz ettiği dikey zincir yapılanmasına atıf yapılmaktadır (Cotter 2009,

²⁹ Bkz. Case C-241-242/91 P, RTE&ITP (**Magill**), [1995] E.C.R. I-743.; Case 418-01, **IMS Health v. NDC Health**, 2004 E.C.R. I-5039.; COMP/C-3/37.792 Microsoft C(2004) 900; Case T-201/04, **Microsoft**, [2007], E.C.R. II-3601.

³⁰ Bkz. **Image Technical Services v. Eastman Kodak Co.**, 125 F.3d 1195, 1212-1213 (9th Cir. 1997).

³¹ Bkz. Rekabet Kurulu’nun 21.03.2007 tarih ve 07-26/238-77 sayılı **Bilsa** kararı.

³² Söz konusu özel şartlar, AB rekabet hukuku kapsamında fikri hakların lisanslanmasının reddi davranışları bakımından yapılan analizde “olağandışı şartlar (*exceptional circumstances*)” olarak ifade edilmektedir.

³³ FRAND’e tabi SEP’lerin lisanslanmasının mahkeme emri marifetiyle reddi hususu, AB ve ABD rekabet hukuku uygulamaları ışığında çalışmanın “2. Bölüm”ü kapsamında incelenmektedir.

³⁴ Bkz. DOJ ve FTC (2007).

³⁵ Bkz. **eBay Inc. v. MercExchange, L.L.C.**, 547 U.S. 388, 396–97 (2006).

110). Söz konusu dikey yapı çerçevesinde ilgili standardın uygulanmasına yönelik olarak bir takım yatırımlar yapmak zorunluluğu olduğu durumlarda, taraflardan birinin, anılan “*standarda özel yatırımları*” halihazırda gerçekleştirmiş olan diğerini engelleme riski gündeme gelebilmektedir (Bekkers 2015, 4). Zira, bir standart üzerine nihai olarak mutabakata varılması öncesinde, mevcut standart tarafından kapsanma hususunda birbiriyle rekabet eden birden çok alternatif patent söz konusu olabilmekteyken, *ex post* durumda, belli bir standart için seçilmiş olan teknolojinin artık alternatifi ile ikame edilmesi ve diğer bir standarda geçiş yapılabilmesi, standart uygulayıcıları bakımından ikincil maliyetler anlamına gelecektir (Bekkers 2015, 4). Netice itibarıyla da, patent sahibinin fahiş lisans ücretleri talep edebildiği ve rekabetçi alternatiflerin olmadığı durumu yansıtan lisans hükümlerini dayatabileceği bir gücü elinde bulundurmasından söz edilebilecektir (DOJ ve FTC 2007, 37-40).

Üreticilere yönelik fahiş lisans ücretleri riskinin yanı sıra engelleme mekanizmasının rekabet ve yenilik kavramları üzerinde başka zararlı etkileri de olabilmektedir. Örneğin, Shapiro (2001, 6-8) tarafından da ifade edildiği üzere; fahiş lisans ücretleri, fiyatların tüketicilere daha yüksek yansması ve ilgili ürünlerin kısıtlı benimsenmesi şeklinde neticelere yol açabilmektedir. Anılan etkileri, bazı fikri mülkiyet hakkı sahibi şirketlerin bir takım ürünlerini engelleme korkusuyla geri çekmesi nedeniyle “yenilik” oranında düşüş riski (Shapiro 2001, 7) ile potansiyel üreticilerin ilgili standartlı teknolojiye yatırım yapma hususunda çekimser kalmaları riski de takip edilmektedir (DOJ ve FTC 2013, 4).

Diğer taraftan, patent sahibinin patent uygulayıcıları/üreticiler aleyhine “mahkeme emri” elde etmesi veya salt olarak mahkeme emrine başvuracağına dair tehditte bulunmasının da engelleme meselesiyle sıkı bir ilişki içinde olduğu kabul edilmektedir. Lemley ve Shapiro’ya göre (2007, 1992-1993);

“Patent sahibinin, alt pazarda faaliyet gösteren uygulayıcıları [patente konu] ürünlerini pazardan çekmeye zorlayacak olan mahkeme emri tehdidinde bulunması çok güçlü olabilmektedir. Söz konusu tehditler, talebe konu mahkeme emrinin; karmaşık, kar edilebilir ve popüler nitelikteki bir nihai ürünün tek ve küçük bir bileşenine ilişkin olması halinde, lisans müzakerelerini büyük oranda etkileyebilmektedir. [Zira], mahkeme emri tehditleri, [tehdide maruz] kalan davalının ihlal iddiasına konu ürünün tasarımı, üretimi,

ticareti ve satışı adına halihazırda ağır yatırımlar yapmış olması halinde kuvvetli bir engelleme unsuru içermektedir.”

Yukarıda anılan rekabet karşıtı etkileri nedeniyle, engelleme meselesine rekabet otoritesinin de muhtelif kararlar kapsamında dikkat çektiği görülmektedir. Örneğin *Google ve Motorola* birleşmesine ilişkin DOJ bildirisinde, engelleme mekanizmasının rekabeti kısıtlama veya tamamen önleme potansiyeli taşıması bakımından endişe arz ettiği ve SEP sahiplerinin:

“Müstakbel lisans alanları söz konusu SEP’i kullanma hakkından mahrum edebileceği, patent portföyündeki küçük bir birimin lisansa konu olmasına rağmen bütün bir portföy için lisans ücreti uygulayabileceği veya ilgili SEP’lerin uygulandığı tüm ürünlerin piyasadan dışlayabileceği”³⁶

önemle vurgulanmıştır.

Aynı endişeleri paylaşan Komisyon tarafından da konuya Yatay İşbirliği Anlaşmaları’na ABİDA 101. maddesinin Uygulanmasına İlişkin Kılavuz³⁷ (AB Yatay Kılavuzu) kapsamında aşağıda yer verilen ifadelerle dikkat çekilmiştir:

“(…) standart belirleme özelinde, fikri mülkiyet hakkı sahibi anılan hakkından dolayı ilgili standardın kullanımı üzerinde kontrol elde edebilir. Standardın giriş engeli arz ettiği durumlarda, mevcut standardın ilgili olduğu ürün veya hizmet pazarı (fikri mülkiyet sahibi) şirketçe kontrol edilebilir. Söz konusu durum da şirketlerin rekabet karşıtı davranışlarda bulunmasına imkan sağlayabilir; örneğin, standardın kabul edilmesinden sonra ilgili fikri mülkiyet hakkı sahibi lisanslamayı reddetmek veya söz konusu standarda etkin erişimi önleyecek şekilde fahiş lisans ücreti uygulamak suretiyle standart kullanıcılarını **engellebilir.**”³⁸

1.5.3. Mahkeme Emri Uygulamaları

Mevcut çalışma özelinde rekabet hukuku bakımından incelenen mahkeme emri kavramı genel itibarıyla; SEP sahibi teşebbüsün, söz konusu SEP’in ihlal edildiği

³⁶ U.S. Department of Justice, Statement of the Department of Justice’s Antitrust Division on Its Decision to Close Its Investigation on Google’s Inc.’s Acquisition of Motorola Mobility Holdings Inc. and the Acquisitions of Certain Patents y Apple Inc., Microsoft Corp. And Research in Motion Ltd. , February 13, 2012.

³⁷ Communication from the Commission - Guidelines on the applicability of Article 101 of the Treaty on the Functioning of the European Union to horizontal co-operation agreements, Official Journal C, 11, 14.1.2011.

³⁸ AB Yatay Kılavuzu, para.289.

gerekeciyle yargıya başvurmak suretiyle elde ettiği; anılan ihlalin sonlandırılması yönünde davalıyı belli bir davranıştan kaçınmaya zorlayan yahut o davranışı sürdürmekten men eden ve ihlalden doğan zararların ortadan kalkmasını amaçlayan yargı kararına işaret etmektedir. Söz konusu emir genel itibarıyla; patent hakkına tecavüz fiillerinin durdurulması, tecavüzün giderilmesi, patent hakkına tecavüz suretiyle üretilen veya ithal edilen ürünlere, bunların üretiminde doğrudan doğruya kullanılan araçlara ve patente bağlı bir usulün kullanımını sağlayan araçlara el konulması, patent hakkına tecavüzün devamını önlemek üzere tedbirlerin alınması, el konulan ürünlerin ve araçların şekillerinin değiştirilmesi veya patent hakkına tecavüzün önlenmesi için, kaçınılmaz ise, imhası uygulamalarını kapsamaktadır. Mahkeme emri, ihtiyati tedbir formunda “geçici veya ara karar”³⁹ olarak uygulanabildiği gibi, nihai mahkeme kararını ifade eden “kesin emir”⁴⁰ şeklinde de gündeme gelebilmektedir (Cotter ve Golden 2015, 1-2).

Atlantik’in her iki yakasındaki rekabet otoritelerinin güçlü rekabetçi endişeler dile getiregeldiği söz konusu enstrüman (Petrovic 2014, 90), özellikle “FRAND’e tabi SEP’ler”⁴¹ bağlamında kullanıldığında engellemeye imkan sağlayabilmesi yönüyle rekabet hukuku incelemesine değer görülmektedir.⁴² Zira SEP kavramı perspektifinden bakıldığında mahkeme emri mekanizması, ilgili SEP’in uygulandığı tüm ürünlerin piyasadan dışlanması sonucunu beraberinde getirebilecek ve bu nedenle de kayda değer mali kayıplara maruz kalan üreticileri külfetli lisans hükümlerini kabul etmeye zorlayabilecek potansiyelindedir.

Bu bağlamda lisans müzakerelerini sarsarak SEP sahibi teşebbüsün stratejik lisanslama davranışlarına girişmesini kolaylaştırabilen mahkeme emri uygulamaları, son tahlilde standardizasyon faaliyetlerine ve söz konusu faaliyetlerden elde edilen

³⁹ *Interim injunction.*

⁴⁰ *Permanent injunction.* Mevcut tez kapsamında mahkeme emri terimi, kesin emir ve ihtiyati tedbir kararını kapsayacak şekilde kullanılmaktadır.

⁴¹ *FRAND encumbered SEP.* Mevcut tez kapsamında “FRAND yüklü/FRAND’e tabi” tabirleri, FRAND ilkeleri uyarınca lisanslanan SEP’leri ifade etmektedir.

⁴² Bkz. Press Release, Antitrust: Commission Open Proceedings Against Motorola, IP/12/345 (March, 4 2012), http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-345_en.htm, Erişim Tarihi: 19.12.2015.; Complaint Motorola Mobility LLC, and Google Inc., File No. 121 0120, F.T.C. (June, 3 2013)

pazar ve tüketici kazanımlarına zarar vererek, nihai düzeyde de rekabet düzeni için bir tehlike arz edebilecektir.

1.6. STANDARD ESAS PATENT ve PAZAR GÜCÜ ETKİLEŞİMİ

SEP kavramına yönelik sunulan teorik çerçeve ve SEP'ler bağlamında ortaya çıkabilecek rekabetçi endişelere ilişkin açıklamaların akabinde, ister istemez, SEP'in sahibine bir pazar gücü ithaf edip etmediği, eğer ediyorsa bunun bir hakim durum seviyesinde olup olamayacağı sorusu akla gelmektedir. Öncelikle belirtilmelidir ki, SEP sahibinin tek taraflı davranışlarının ele alındığı ilgili rekabet otoriteleri ve mahkeme kararlarına bakıldığında, pazar gücü ve SEP ilişkisinin değerlendirilmesine ilişkin yerleşik ve genelgeçer bir içtihattan bahsedilememektedir.

Diğer taraftan, SEP sahibinin pazar gücünün analizine dair baz alınan hukuki kriter ve izlenen yaklaşımlar farklılık gösterse de; ABD, AB ve Türk rekabet hukuku sistemleri kapsamında salt patent hakkı⁴³ ve SEP'e sahip olmanın, pazar gücü sağlamaya yeterli olmayacağı ve söz konusu analizin her bir somut vaka özelinde yapılması gerektiği ortak bir ilke olarak kabul edilmektedir. Nitekim AB sisteminde, Komisyon tarafından açıkça belirtildiği üzere:

“Bir standart tarafından kapsanmak fikri mülkiyet hakkı sahipleri bakımından pazar gücü yaratan veya mevcut konumu güçlendiren bir unsur olsa da..., standart esaslı fikri mülkiyet hakkı sahibi olma veya söz konusu hakkı kullanmanın, pazar gücü... sahibi olmakla denk tutulacağına dair bir karine mevcut değildir.”⁴⁴

Anılan hükmün benzeri, AB Yatay Kılavuzunun iç hukuka aktarılması neticesinde ortaya çıkan “Yatay İşbirliği Anlaşmaları Hakkında Kılavuz” (Türkiye Yatay Kılavuzu)⁴⁵ kapsamında da hüküm altına alınmıştır. Düzenlemede, söz konusu hakların, sahipleri lehine pazar gücü bahşetmesi ya da bunların pazar güçlerini artırmasının mümkün

⁴³ Patent hakkının bizatihi pazar gücü sağlamayacağına ilişkin AB içtihadı için bkz. Joined Cases C-241/91 p ve C-242/91 P Radio Telefis Eirann (RTE) ve Independent Television Publications Ltd (ITP) v. Commission of the European Communities, ECR /-00743, at 46 (1995). ABD içtihadı için bkz. Illinois Tool Works, Inc. v. Independent Ink, Inc, 547 US 28, 46 (2006).

⁴⁴ AB Yatay Kılavuzu, para. 269

⁴⁵ AB Yatay Kılavuzu, para. 269

olduğu, ancak bir “**standart için gerekli olan fikri mülkiyet hakları**”na sahip olmanın, tek başına pazar gücü anlamına gelmeyeceği ifade edilmektedir.⁴⁶

AB ve Türkiye modelleriyle paralel şekilde, ABD sisteminde de Yüksek Mahkeme⁴⁷ kararları incelendiğinde de SEP sahibinin hakim konumda olacağına yönelik bir karineden bahsedilememektedir.⁴⁸

Bununla birlikte, bazı vakalar özelinde mahkeme ve rekabet otoriteleri tarafından, SEP’lerin sahibine kayda değer bir pazar gücü bahsettiği yönünde kanaat bildirilmiştir. Örneğin, *Broadcom-Qualcom*⁴⁹ davasında, ilgili mahkeme tarafından “patentin mevcut standarda dahil edilmesi, ilgili ürün pazarını söz konusu patent ile eşdeğer kılmaktadır” tespitine yer verilmektedir. Aynı şekilde *Apple-Samsung*⁵⁰ davası kapsamında, Samsung’un elindeki SEP’in kendi başına bir ilgili pazar teşkil ettiği yönündeki Apple argümanı kabul görmüştür. Google-Motorola birleşmesini konu alan *Google*⁵¹ kararında Komisyon tarafından, her bir SEP’in müstakil olarak ilgili teknoloji pazarı teşkil ettiği kanaatine varılmıştır. Benzer şekilde Motorola kararında da⁵² Komisyon tarafından GPRS⁵³ standardı için esaslı olan SEP’in lisanslaması hususunda adı geçen şirketin hakim durumda olduğu değerlendirilmiştir.⁵⁴ Söz konusu değerlendirme ise iki ana faktör üzerine inşa edilmiştir: “Motorola’nın Cudak adlı SEP’sinin GPRS standardı için vazgeçilmezliği faktörü” ve “söz konusu endüstrinin anılan standarda kilitlenmiş olması.”⁵⁵

Söz konusu değerlendirmenin altında yatan gerekçe DOJ ve FTC tarafından (2007, 37-40) şöyle açıklanmıştır: Bir patent standart içine dahil edildiğinde, “eğer standart belirlendikten sonra başka bir teknolojiye geçiş yapmak standart kullanıcıları için

⁴⁶ Türkiye Yatay Kılavuzu, para. 240.

⁴⁷ *Supreme Court*.

⁴⁸ Örnek için bkz. *Townshed v. Rockwell Intl. Corp.*, 2000 WL 433505, at 35 (N.D. Cal. 2000).

⁴⁹ *Broadcom Corp. v. Qualcom Inc.*, 501 F. 3d. 297, 315 (3rd Cir. 2007).

⁵⁰ *Apple Inc. v. Samsung Electronics*, Case No. 11-CV-01846, 99 (N.D. Cal.).

⁵¹ Case No. COMP/M.6381 Google/Motorola Mobility of 13 February 2012. Public decision http://ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m6381_20120213_20310_2277480_EN.pdf, Erişim Tarihi: 03.12.2015.

⁵² http://ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/39985/39985_928_16.pdf, Erişim Tarihi: 10.12.2015

⁵³ GPRS (*General Packet Radio Service*): Hücresel mobil telefon ve internet şebeke şebekelerine kablosuz erişimi büyük oranda basitleştiren ve geliştiren taşıyıcı servisedir.

⁵⁴ Komisyonun *Google ve Motorola* kararları, mahkeme emri uygulaması yönüyle çalışmanın “2 numaralı bölüm”ü kapsamında incelenmektedir.

⁵⁵ A.g.k., para. 227-236.

maliyetli oluyor ise, patent sahibi bu konumunu kötüye kullanabilir". Bir diğer deyişle, ikinci en iyi alternatife geçme maliyetinin, yapılan geçişten edinilecek faydayı aşması söz konusu olmaktadır. Dolayısıyla hakim durum değerlendirmesi, mevcut çalışmanın ilgili kısmında değinilen engelleme meselesi ile sıkı sıkıya bir ilişki içinde bulunmaktadır.

Özetlemek gerekirse, rekabet otoriteleri ve yargı organlarının yukarıda örnek verilen kararları bir bütün halinde dikkate alındığında, patentli teknolojinin mevcut standart tarafından kapsanması halinde, SEP sahibinin pazardaki konumunun bundan kesinlikle etkileneceği; ancak, anılan durumun mutlak olarak ilgili pazarda bir hakim konum veya tekel yaratması gerekmediği çıkarımına gitmek mümkündür. Bununla birlikte, sahibine pazar gücü atfetme potansiyeli ile yukarıda yer verilen diğer rekabetçi endişeler birlikte göz önüne alındığında, anılan otorite ve organların SEP'leri diğer patentlerden ayıran tutumlarının yerindeliği bir kez daha perçinlenmiş olmaktadır. Bu bağlamda, çalışmanın izleyen başlığı kapsamında SEP konulu itilaflara ilişkin bir çözüm mekanizması olarak FRAND ilkelerinin uygulanabilirliği perspektifinden, FRAND taahhüdü üzerinde durulacaktır.

1.7. FRAND TAAHHÜDÜ

FRAND taahhüdünün ortaya çıkış amacı, Türkiye Yatay Kılavuzu kapsamında aşağıdaki ifadelerle açıklanmaktadır:

“Ayrımcı olmayan, adil ve makul şartlara ilişkin taahhütler, bir standarda dahil edilen fikri mülkiyet hakkı koruması altındaki zorunlu teknolojilerin, o standardın kullanıcılarının erişimine ayrımcı olmayan, adil ve makul koşullar altında açık olmasını sağlamak üzere tasarlanmıştır. Söz konusu taahhütler, özellikle, fikri mülkiyet hakkı sahiplerinin, lisanslamayı reddetmek ya da sektör bir standarda bağlandıktan sonra adil veya makul olmayan (fahiş) ya da ayrımcı bedeller talep etmek yoluyla bir standardın uygulanmasını güçleştirmelerini engelleyebilir.”⁵⁶

Yukarıda da işaret edildiği üzere; “*adil, makul ve ayrımcı olmayan koşullar*”ın işaret ettiği FRAND ilkeleri temel anlamda, standardizasyon süreçlerinden kaynaklanabilecek potansiyel sorunların asgariye indirilmesini teminen bir yönetim

⁵⁶ Türkiye Yatay Kılavuzu, para. 258.

ve çözüm mekanizması olması yönüyle gündeme gelmektedir⁵⁷ (Angelov 2013, 7). Ancak “*anılan ilkeler halihazırda evrensel bir tanımlamaya kavuşturulmuş değildir*” (Mariniello 2011, 4).

Uygulamaya bakıldığında ise, rekabet otoriteleri tarafından FRAND hükümlerinin yorumlanmasına ilişkin ihtilafların ele alınmamış olduğu, konunun daha çok mahkeme kararları kapsamında irdelendiği söylenebilecektir.

Çalışmanın mevcut bölümünde öncelikle, FRAND ilkelerinin ortaya çıkış amaçları ışığında “*makul lisans ücreti*” ilkesine ilişkin *ex ante* müzakere doktrini incelenecektir.⁵⁸ Ardından, uygulamada lisans ücretinin nasıl tayin edileceği hususunda gündeme gelen AB, ABD ve Türk rekabet hukuku modelleri aktarılacaktır.

1.7.1. Kavramsal Olarak “Makul” Terimi

1.7.1.1. FRAND İlkelerinin Ekonomik Amaçları Bağlamında *Ex ante* Müzakereler

FRAND ilkeleri çerçevesinde belirlenen lisans ücretinin, engelleme sorununu bertaraf edebilecek bir orana tekabül etmesi gerekliliği mevcuttur; aksi takdirde söz konusu mekanizmanın varlık sebebini ifa edememesi söz konusu olacaktır (Petrovcic 2014, 13). Bununla birlikte, anılan ücretin aynı zamanda fikri mülkiyet sahibini, elindeki değerli hakları mevcut standardın katkısına iradi olarak sunduğu için ödüllendirecek ve bu haklara ödenecek bedel üzerinden hakkaniyete uygun şekilde tatmin edilmesini olanak tanıyacak bir oranda belirlenmesi gerekliliği de göz ardı edilmemelidir (Gingsburg, Wong-Erwin ve Wright 2015, 2-3).

Bahsi geçen kaygıların giderilebilmesi için, FRAND taahhüdü altına giren patent sahibi ile ilgili patentli teknolojiyi lisanslamak isteyen üreticiler/uygulayıcılar arasında lisans anlaşması akdedildiği an itibarıyla, her iki taraf için de makul olarak

⁵⁷ Bu noktada fikri mülkiyet haklarının kamu otoriteleri eliyle tek taraflı olarak “zorunlu lisanslanması” yönteminin, SBK çatısı altında ve sözleşme serbestisi çerçevesinde gerçekleştirilen FRAND temelli lisanslama rejiminden; başta işlemi yürüten merci olmak üzere, yöntem ve içerdiği hükümler bakımından farklılaştırdığı belirtilmelidir. Karşılaştırmalı bilgi için bkz. Ragavan, Murphy ve Dave (2015, 115-119).

⁵⁸ Literatürde “adil” ve “makul” ilkeleri arasında kayda değer bir fark olmadığı kabul edilmektedir. AB sistemindeki SBK’lar tarafından “adil” ilkesini de kapsayacak şekilde “FRAND”; ABD sisteminde ise RAND terimi tercih edilmektedir (Srivastava, 2013). Bu bağlamda mevcut çalışma kapsamında AB sistemiyle uyumlu olarak FRAND terimi tercih edilse de, anılan iki ilke arasında teori ve pratikte ayırım gözetilmemesine istinaden “adil ilkesi” ayrıca ele alınmamaktadır.

nitelendirilebilecek bir ücret miktarına ulaşılması gerekmektedir.(Brooks ve Geradin 2010, 2). Bu tespitlerden hareketle de “*makul olma*” koşulunun değerlendirilmesinde, patent sahibi ile lisans alan arasında, standardın belirlenmesinden önce (*ex ante*) yapıldığı varsayılan müzakere şartlarından yola çıkılmaktadır (Winston 2006, 4).

Standart belirleme süreci bağlamında *ex ante* müzakere doktrininin rekabet otoriteleri tarafından da zamanla benimsendiği görülmektedir. Örneğin Komisyon tarafından ifade edildiği üzere, katılımcı firmaların ellerindeki teknolojilere ilişkin nihai lisans hükümlerini standardizasyon sırasında alenen paylaşması, SBK’lar için; ilgili standart tarafından kapsanacak teknolojilere dair kalite ve fiyat unsurlarının belirleyebilme kolaylığı sağlayacaktır.⁵⁹ DOJ ve FTC (2007, 49) tarafından da, lisans hükümleri *ex ante* olarak belirlendiğinde; SEP sahibinin, lisans alanlar aleyhine engelleme mekanizmasını uygulayamayacağına dikkat çekilmiştir. Benzer şekilde Türk rekabet hukuku kapsamında; ayrımcı olmayan, adil ve makul şartlar çerçevesinde lisanslama taahhüdünün, standardın kabulünden önce verilmesi gerektiği hüküm altına alınmıştır.⁶⁰

Diğer taraftan, “makul ücret”in değerlendirilmesinde esas alınacak kriterler hususunda rekabet camiasında bir uzlaşma olmadığı ve konuya ilişkin literatürde iki yöntemin ön plana çıktığı görülmektedir:

- (1) Patentın mevcut standart nezdindeki değeri,
- (2) Standardın lisans alanın ürünleri nezdindeki değeri (OECD 2014a, 19-20).

1.7.1.2. Patentın Standart Nezdindeki Değeri

SEP için rekabet eden alternatif teknolojilerin varlığı durumunda, lisans ücretinin anılan alternatiflere olan marjinal fayda uyarınca tespit edilmesi gerekmektedir (Siebrasse ve Cotter 2015, 30-35). Örneğin, standardın değerini önemli ölçüde azaltmayan farklı teknolojilerin rekabet halinde olması söz konusuysa, SEP ücreti görece daha düşük belirlenmelidir (Petrovcic 2014, 180). Patentli teknolojinin ilgili standardın seçildiği an itibariyle geçerli olan alternatiflere olan marjinal değerinin esas alınması öngören söz

⁵⁹ AB Yatay Kılavuzu, para. 299.

⁶⁰ Türkiye Yatay Kılavuzu, para. 256.

konusu yöntem literatürde aynı zamanda “marjinal değer kuralı” olarak anılmaktadır (Layne-Farrar ve Erwin 2014, 10).

1.7.1.3. Standardın, Lisans Alanın Ürünleri Nezdindeki Değeri

Farazi müzakerenin neticesinde rol oynayan faktörlerden bir diğeri de standardın lisans alanın ürünü nezdindeki değeridir. Zira, aynı standardın farklı uygulamalarda kullanılabilir olması nedeniyle, lisans alanların o standarda atfettikleri değer de doğal olarak farklılaşmaktadır. Örneğin, WiFi standardının oyun konsolları üreticisi için arz ettiği önem ile cep telefonu veya tablet üreticisi için arz ettiği önem aynı olmayabilecektir (OECDa 2014, 20).

1.7.2. Makul Lisans Ücretine İlişkin Analizde Rekabet Otoriteleri Modelleri

1.7.2.1. ABD Modeli

ABD rekabet otoriteleri tarafından, patentin standart nezdindeki değerini baz alan “marjinal değer kuralı” yönteminin benimsendiği görülmektedir. Nitekim, FTC ve DOJ (2011, 176) tarafından; SEP’in alternatif teknolojilerin rekabetiyle karşı karşıya olduğu durumlarda, potansiyel lisans alanların en iyi ikinci alternatifin “marjinal değeri”⁶¹nden fazlasını ödememesi önerilmiştir.⁶²

1.7.2.2. AB ve Türkiye Modeli

AB modeline bakıldığında, Komisyon’un “marjinal değer kuralı”ndan farklı bir yaklaşım benimsediği göze çarpmaktadır. AB Yatay Kılavuzu kapsamında, lisans hükümlerinin “adil” ve “makul” olup olmadığının değerlendirilmesinde, lisans ücretinin “*fikri mülkiyet hakkının ekonomik değeriyle makul bir ilişki içinde olma*”⁶³ bakımından incelenmesi gerektiği hüküm altına alınmıştır.

Türkiye modeline gelindiğinde ise, AB rekabet hukuku ile paralel şekilde lisans bedeli ile fikri mülkiyet hakkının ekonomik değeri arasında makul bir ilişki olup olmadığının incelenmesi öngörülmektedir.⁶⁴ Gerek AB Yatay Kılavuzu gerekse de Türkiye

⁶¹ *Incremental value.*

⁶² Uygulamada lisans ücretinin nasıl belirlendiğine ilişkin ABD yargı kararları için bkz. Microsoft Corp. v. Motorola, Inc., No. C10-1823, 2013 WL 2111217, (W.D. Wash. Apr. 25, 2013) (9th Cir.); Innovatio IP Ventures, LLC Patent Litig., No. 11-C-9308, 2013 WL 5593609 (N.D. Ill. Oct. 3, 2013), MDL No. 2303.

⁶³ AB Yatay Kılavuzu, para. 289.

⁶⁴ Türkiye Yatay Kılavuzu, para. 260.

Yatay Kılavuzu kapsamında aynı zamanda, FRAND ücretlerinin adil ve makul olup olmadığının tespitinde hangi kriterlerin kullanılabilmesine yönelik yol gösterici öneriler, tahdidi olmayan bir liste halinde sunulmaktadır. Buna göre yapılacak ücret analizinde;

- Fikri mülkiyet hakkı sahibinin, piyasa ilgili standart ile kapatılmamışken geçerli olan rekabetçi ortamda belirlediği lisans ücreti ile (*ex ante*), piyasa kapatıldıktan sonraki şartlar altında belirlediği ücreti (*ex post*) karşılaştırılması,
- Fikri mülkiyet portföyünde yer alan ilgili standardın esaslılığı ve objektif merkezîyetçiliği bakımından yapılacak bağımsız uzman değerlendirmesi,
- Somut ihtilafın elverdiği ölçüde, özel standart belirleme sürecinin söz konusu olduğu hallerde lisans hükümleri kapsamındaki *ex ante* beyan yükümlülüklerine atıf yapılması,
- İlgili fikri mülkiyet hakkıyla karşılaştırılabilir olan diğer hakların lisans ücretlerinin irdelenmesi

seçenekleri tercih edilebilecektir.⁶⁵⁶⁶

1.8. LİSANS ÜCRETİNDE “AYRIM GÖZETMEME” İLKESİ

Ayrım gözetmeme ilkesine ilişkin standart ekonomik tanım, SEP sahibinin hiçbir koşulda ayrımcı davranmamasını ve tüm lisans alanlara aynı hükümleri öngörmesini şart koşmaktadır (Carlton ve Shampine 2013, 9). Ancak literatürde, anılan ilkenin bu şekilde katı yorumlanmasının istenmeyen rekabet karşıtı sonuçlara yol açabileceği yönünde görüşler ileri sürülmüştür.⁶⁷ Bu bağlamda, lisans hükümlerinin FRAND taahhüdü çerçevesinde farklılaşmasına izin verilebileceği ve hatta verilmesi de gerektiği, “*ayrım gözetmeme*” ilkesinin “*benzer konumda olanlara benzer muamele*” yaklaşımını öngördüğü yönündeki görüşün literatürde hakim olduğu belirtilmelidir (Gilbert 2011 21-22; Sidak 2013, 998; Carlton ve Shampine 2013, 10).

⁶⁵ AB Yatay Kılavuzu para, 289, 290; Türkiye Yatay Kılavuzu, para. 260, 261.

⁶⁶ ABD'nin aksine, AB ve Türkiye uygulamasında ücreti tespitinin konu edildiği mahkeme kararı bulunmamaktadır.

⁶⁷ Anılan görüşler için bkz. OECD 2014a, 22-23; Sidak 2013, 996

1.8.1. “Benzer Konumda Olma”nın Tanımlanması

Carlton ve Shampine (2013, 10-11) benzer konumda olmaya ilişkin iki seçenek sunmuşlardır: İlk seçeneğe göre; “standarda dahil edilebilecek olan en yakın ikinci alternatife kıyasen patentli teknolojiden aynı marjinal faydayı elde etme beklentisi içinde olan firmalar” benzer konumda addedilebilecektir. Bu doğrultuda, farklı piyasalarda faaliyet gösteren ve ilgili patentli teknolojiden farklı marjinal değer elde eden ürünler üreten firmalar, anılan yöntem uyarınca, farklı lisans ücretlerine tabi olabilecektir.

İkinci seçeneğe göre ise firmalar ilgili standarda, mevcut ürününün içerisindeki “*aynı ortak bileşen*”⁶⁸ için katılmaları halinde benzer konumda kabul edileceklerdir. Ancak, teoride bu seçeneğin de yukarıda değinilen ayrımcılık türlerini körükleyecek şekilde daha az etkinliğe yol açacağı ifade edilmektedir, zira patenti aynı içerikte uygulamasalar dahi şirketlerin ilgili teknolojiye atfettikleri değer farklılaşabilmektedir (Sibrasse ve Cotter 2015, 32-33).

Diğer taraftan, ücrette ayırım gözetmeme ilkesinin yorumunda hassas ve ılımlı bir dengenin gözetilmesi gerektiği unutulmamalıdır; zira söz konusu ilkeye dair aşırı dar bir yorum; iktisadi etkinlik ve standartların yaygın olarak benimsenmesi aleyhine olacak ölçüde ayrımcı uygulamaları kısıtlayacakken, aşırı geniş bir yorum da rakiplere karşı dışlayıcı stratejik davranışlara imkan tanıyacaktır.

⁶⁸ *Same common component.*

BÖLÜM 2

MAHKEME EMRİ UYGULAMALARI

2.1. GENEL OLARAK ÜLKE UYGULAMALARI ÖZELİNDE HUKUKİ ÇERÇEVE

Belli başlı tüm yargı rejimlerinde, patent hakkı sahibinin patente konu buluşu ve/veya usulü kullanma, üretme, satma, satmayı önerme veya ithal etme konusunda münhasır hak ve yetkilerle donatıldığı ve ilgili patentin üçüncü kişilerce ihlal edilmesine karşı korunmasının temin edildiği fikri mülkiyet hukuku sistemleri yürürlükte. Bununla birlikte anılan korunmanın kapsamı ve içeriği, yargı rejimleri arasında farklılık göstermektedir.

Patent ihlali davalarında patent sahibinin fikri mülkiyet hukukundan kaynaklanan haklarının yargı kararıyla hüküm doğurabilmesini sağlamak için başvurabileceği araçlardan biri; makul lisans bedeli veya kaybedilen/kaçırılan kazanç kriterine dayanan tazminat talebidir (Lemley ve Weiser 2007, 786). Bunun yanı sıra, ulusal yargı rejimlerinin çoğunda ve AB hukukunda; ilgili patentin bir SEP ve/veya “FRAND’e tabi SEP” olmasından bağımsız şekilde, söz konusu ihlale son vermeye ilişkin önemli bir enstrüman olarak, mahkeme emri talep hakkı tanınmıştır (Cotter ve Golden 2015, 11-13).

ABD⁶⁹, Birleşik Krallık, Kanada ve Avusturya gibi içtihat hukuku kökenli ülkelerde mahkeme emri enstrümanı “*hakkaniyete dayanan kanun yolu*⁷⁰” olarak kabul

⁶⁹ ABD’de patent ihlaline konu ürünün ithal nitelikli mallar olması durumunda, prosedürel olarak Uluslararası Ticaret Komisyonu (*International Trade Commission-ITC*) tarafından verilen ve devlet başkanının vetosuna tabi olan “sınırdışı emri (*exclusion order*)”, mahkeme emri yoluna alternatif bir enstrüman olarak gündeme gelmektedir. Sınır dışı emri, ihlale konu malların yurtiçine getirilmesini men etme etkisine sahip olması bakımından mahkeme emri yolu ile benzer bir işlev görmektedir.

⁷⁰ *Equitable remedy*.

edildiğinden, mahiyeti itibariyle mahkemelerin takdir yetkisini ilgilendirmektedir (Cotter 2013, 179-182; Sprigman 2013, 1572). Örneğin İngiltere’de “patentin ihlal edildiği” ve bu “ihlalin geçici olmadığı”nın kanıtlanması halinde mahkeme emrine hükmedilebilmektedir (Cotter 2013, 180). Ancak mevcut şartlar ilgili patentin bir daha ihlal edilme ihtimalini dışarda bırakıyor veya mahkeme emri uygulaması orantısız olacak ise; bu noktada davalı aleyhine mahkeme emri bahsetme konusunda takdir yetkisi kullanılabilir. ⁷¹

Çin modelinde; yargı mercileri mahkeme emri talebini incelerken kamu yararı ve tarafların karşılıklı menfaatleri gibi kriterler çerçevesinde takdir yetkisi kullanabilmekteyken (Bird 2013, 14); Almanya, Fransa, İsviçre, Hollanda, Avusturya vb. ülkelerdeki hukuk sistemlerinde ise; patent ihlali kanıtlandığı takdirde genellikle mahkeme emrine hükmedildiği, bir başka deyişle mahkemenin sınırlı istisnalar ve savunma argümanlarıyla törpülenmiş bir takdir yetkisini haiz olduğu modeller ağırlıktadır (Cotter 2013, 245-246, 305).

2.2. FARKLILAŞAN GÖRÜŞLER IŞIĞINDA MAHKEME EMRİ ENSTRÜMANIN FRAND’E TABİ SEP’LER HAKKINDA UYGULANABİLİRLİĞİ

2.2.1. Genel

Yukarıda yer verilen dünya genelindeki yargı modellerinin birbirinden farklılıklar içermesine rağmen evleviyetle bulunduğu ortak payda; mahkeme emri talep hakkının, fikri mülkiyet hakkı sahibine söz konusu haktan kaynaklanan ve bu nedenle de hukuken korunmaya değer olan meşru menfaatleri gereği tanınmış bir enstrüman olduğudur. Diğer taraftan; “FRAND’e tabi olan SEP’ler” söz konusu olduğunda mahkeme emri uygulamalarının farklı ele alınıp alınmaması gerektiği hususu ise literatürde yoğun olarak tartışılmaktadır.

Örneğin; Dolmans (2002, 205), Miller (2006, 23), Lemley ve Shapiro (2007, 1994-1995) tarafından, elindeki patenti gönüllü olarak FRAND taahhüdü altında lisanslamayı kabul eden SEP sahibi teşebbüsün, mahkeme emri talep etme hakkından zımnen vazgeçmiş olacağı, bu doğrultuda, lisans bedelinin tazminini sağlayan kanun yollarının

⁷¹ Navitaire Inc v. Easyjet Airline Co, [2004] EWHC 1725 (Ch); Shelfer v. City of London Electric Lighting Co, [1895] 1 Ch 287.

yeterli sayılması gerektiği savunulmuştur. Söz konusu görüşü eleştiren Geradin ve Rato'ya (2006, 16) göre ise; FRAND taahhüdünü mahkeme emri talep etmenin önünde kategorik bir yasak olarak addetmek, bir haktan feragat etmek için aleniyet şartı arayan pek çok yargı sistemindeki sözleşme hukuku ilkeleriyle bağdaşmamaktadır. Adı geçen yazarlar aynı zamanda, mahkeme emri talebinin standart uygulayıcılarını iyi niyetle pazarlık masasına getirmek adına önemli bir teşvik aracı olduğunu ileri sürmektedir.

Kanaatimizce desteklenmesi gereken anılan görüş taraftarlarına göre, FRAND'e tabi SEP'lere yönelik mahkeme emri uygulamasını *per se* yasaklamak yahut daha sıkı şartlara bağlamak, pazarlık çitasını lisans alanlar lehine çok yükseltecek ve SEP sahiplerinin, ellerindeki buluş için layıkıyla ödüllendirilmemelerine yol açacaktır. Ayrıca, standart uygulayıcılarının makul olandan daha az lisans bedeli talep edebilmesine veya müzakereleri sınırsız bir süre için sürüncemede bırakabilmelerine de imkan tanınmış olacaktır. Zira böyle bir durumda, Layne-Farar (2010, 2) tarafından da belirtildiği üzere, SEP sahibinin tüm bunlara karşı başvurabileceği tek kanun yolu, mahkemenin hükmedeceği ve lisans bedelinin esas alındığı tazminat bedeliyle sınırlı olacaktır.

Öte yandan, "FRAND'e tabi SEP'lere ilişkin mahkeme emri uygulamaları" bakımından "rekabet hukukunun uygulanabilirliği ve/veya nasıl uygulanması gerektiği" sorusu da literatürde tartışılan önemli hususlarından. Zira patentin ihlal edilmesi halinde yürürlüğe konulacak olası bir mahkeme emri, standardın uygulandığı tüm ürünlerin raflardan kaldırılması ve üretiminin durdurulması gibi kritik neticelere yol açabilecek ve söz konusu emir lisans müzakereleri üzerinde olumsuz etki doğurabilecektir. Keza, mesnetli bir "mahkeme emri tehdidi" de, FRAND ilkelerinin en aza indirmek üzere ortaya çıktığı pazar gücü ve engelleme kaynaklı meseleleri beraberinde getirebilmektedir.⁷²

Bahsi geçen risklerin yanı sıra, hakim durumun kötüye kullanılması veya başka rekabet hukuku ihlallerine yol açabilecek olması bakımından, FRAND'e tabi SEP'lere yönelik mahkeme emri uygulamalarının tüm ihtilaflar için engellenmemesi konusunda rekabet otoriteleri nezdinde bir uzlaşma olduğu belirtilmelidir. Yargı emrinin hukuksal

⁷² Bkz. Complaint of US FTC, July 24, 2013, In the Matter of Motorola Mobility LLC, and Google. Inc., Docket No. C-4410, <http://www.ftc.gov/sites/default/files/documents/cases/2013/07/130724googlemotorolacmpt.pdf>, Erişim Tarihi: 27.01.2016.

gerekliliğinin değerlendirilmesinde ise, rekabet otoritelerince “gönüllü lisans veren”⁷³ kriterine ayrı bir önem atfedildiği görülmektedir. Lisans verenin ne zaman gönüllü addedebileceği hususu ile mahkeme emri talebi/tehdidi/uygulamasının hakim durumun kötüye kullanımı ile ilişkisine dair ilgili rekabet otoriteleri ve mahkemelerinin izlediği yaklaşımlar mevcut bölümle kapsamında incelenmektedir.

Vesterdorf (2014) ve Jacob (2013)’ın aralarında bulunduğu bazı yazarlara göre ise, mahkeme emri mekanizmasına ilişkin rekabet hukuku müdahalesinin gerekliliği sorgulanmalıdır. Söz konusu yazarlara göre, mahkemeler anılan karara hükmederken zaten rekabet otoritesinin kaygı duyduğu hususları dikkate alma yetkisini haiz bulunmaktadır. Rekabet hukuku müdahalesinin gereksizliğine ilişkin gerekçeleri çeşitlendiren başka yazarlar ise mahkeme emrinin ve/veya sınır dışı emrinin⁷⁴ pratikte zaten ilgili SEP’in uygulandığı ürünlerin raflardan çekilmesi sonucuna yol açmadığını, dolayısıyla yargı emri talebinde bulunan SEP sahibinin, fahiş lisans ücreti talep etmek ve lisans müzakerelerini zora sokmak suretiyle rekabeti bozduğundan söz edilemeyeceğini ileri sürmektedir (Ginsburg, Owings ve Wright 2014, 3-5). Adı geçen yazarlara göre, rekabetin zarar görmediği böyle bir durumda rekabet kurallarına ihtiyaç duyulmaması da doğal olacaktır.

Diğer yandan, literatürde konuya ilişkin rekabet hukuku müdahalesini yalnızca gereksiz değil, aynı zamanda da rekabet ve tüketici için zararlı bulan yorumlar da yapılmaktadır. Anılan görüşe göre; mahkeme emri talep eden FRAND’a tabi SEP sahibine, söz konusu FRAND yükümlülüklerinden kaçınarak emir talep ettiği için rekabet hukuku sorumluluğu atfetmek, bahse konu sorumluluğun doğduğu zarara ilişkin tazminat haklarını gündeme getirecektir ki bu da FRAND temelli lisans ücretlerinin çoğu zaman zor tespit edildiği gerçeği ışığında belirsizliklerle dolu rekabet davalarına vücut verecektir (Ginsburg, Owings ve Wright 2014, 6). Hukuki belirsizlikten ve tazminat sorumluluğu ile karşılaşma riskinden kaçınmak isteyen SEP sahibinin mahkeme emri talep hakkını kullanmaktan caymak zorunda kalacağı bu durum da, elindeki SEP ile ilgili teknolojilere katkıda bulunmak isteyen fikri mülkiyet hakkı sahiplerinin bu

⁷³ *Willing licensee*: Üçüncü tarafça belirlenen lisans hükümlerini kabul etmeye ilişkin rıza ve kabiliyeti ifade etmektedir.

⁷⁴ Bkz. dn. 84.

yargısal korumadan yararlanamayacakları korkusuyla yenilik yapma güdülerine ve nihai düzeyde de tüketiciler ile rekabete zarar verecektir.

Son olarak, rekabet otoritelerinin bahse konu alana girmesinin anayasal hakların ihlali niteliği taşıdığını savunan kalemlerin de varlığından bahsedilmelidir.⁷⁵ Gerekçe olarak ise tarafların mahkemeye erişme haklarının ihlal edildiği iddiasına dayanılmaktadır.

Bahsi geçen farklı görüşler de dikkate alınmak suretiyle, mevcut bölüm kapsamında öncelikle, *Orange Book* standardı kararı⁷⁶ bağlamında AB uygulaması incelenecek,⁷⁷ ardından, “FRAND’e tabi SEP’ler” ile “mahkeme emri” ilişkisine yönelik ilgili AB ve ABD rekabet otoriteleri kararları sunulacaktır. Son olarak ise, söz konusu kararların karşılaştırmalı analizi ışığında “FRAND’e tabi SEP’lere ilişkin mahkeme emri meselesinin rekabet hukuku perspektifinden nasıl ele alınması gerektiği”ne ilişkin tespit, değerlendirme ve öneriler aktarılacaktır.

2.3. “ORANGE BOOK KARARI” IŞIĞINDA AB MAHKEMELERİNİN FRAND’E TABİ SEP’LER BAKIMINDAN MAHKEME EMRİ ENSTÜMANINA YAKLAŞIMI

2.3.1. Genel Olarak Avrupa Yargı Modeli

Avrupa’da geçerli olan patent hukuku sistemi, AB genelinde uyumlaştırılan sınırlı sayıda istisna haricinde, üye devletlerin ülkesel düzeydeki egemenlik yetkileri çerçevesinde şekillenmektedir. Bu bağlamda patent ihlali davalarında mahkeme emri mekanizmasının mevcudiyeti ve uygulanma koşullarının her bir üye devlet özelinde farklılık göstermesi söz konusudur. Yakın tarihe değin özellikle FRAND’e tabi SEP’ler ile mahkeme emri ilişkisini ele alan az sayıda mahkeme kararı bulunmakla birlikte, AB

⁷⁵ Bkz. Dillickrath ve Emanuelson (2013).

⁷⁶ German Federal Supreme Court, May, 6, 2009, doc. no. KZR 39/06. Almanca’dan İngilizce’ye tercümesi için bkz. <http://www.ipeg.eu/blog/wp-content/uploads/EN-Translation-BGH-Orange-Book-Standard-eng.pdf>, Erişim Tarihi: 02.02.2016

⁷⁷ Mevcut tezin merkezini esasen, konuya ilişkin “rekabet otoriteleri yaklaşımı ve rekabet hukuku kararları” teşkil etmekle birlikte, Komisyonun *Samsung* kararı ile olan bağlantısı nedeniyle bir mahkeme hükmü olan *Orange Book* kararına da çalışma kapsamında yer verilmiştir

uygulanmasında bir dönüm noktası olduğu düşünülen *Orange Book Standardı* kararı/*Orange Book* kararı⁷⁸na mevcut bölüm kapsamında yer verilmesi faydalı olacaktır.

2.3.2. Almanya Örneği ve *Orange Book* Kararı

Daha önce değinildiği üzere, Almanya Mahkemelerinin genel kural gereği patent ihlali ihtilaflarında davalı aleyhine mahkeme emri tanıyıp tanımamaya ilişkin takdir yetkisi bulunmamaktadır. Zira Alman patent hukukuna göre, mahkemece patent ihlali tespiti yapıldıktan sonra, ihlal isnat edilen tarafın “*FRAND temelli bir savunma*”⁷⁹yla mahkeme emrine tabi olmaktan kaçınma imkanı bulunmamaktadır (Day 2013, 4). Diğer taraftan, uygulanabilir rekabet hukukuna dayanan FRAND temelli savunmanın bir türüne ilk kez Alman Federal Yüksek Mahkemesi tarafından *Orange Book* kararıyla izin verildiği görülmektedir. Esasen iyi niyet prensibi ve rekabet hukuku kökenli olan söz konusu savunma argümanı kapsamında (AIPPI 2014, 10) patent kullanıcısının yargı emri uygulamasından kurtulabilmesine imkan tanınabilecek şartlar, şöyle sıralanmaktadır:

- (1) Mahkeme emri talebinde bulunan davacı hakim durumda olmalı,
- (2) Davalı, “kabul edilebilir” hükümler altında lisans anlaşması yapma teklifinde bulunmuş olmalı,
- (3) Davalı, kendi bakış açısından teklifinin kabul edildiği varsayımıyla hareket etmeli.

İkinci ve üçüncü koşullara göre, davalıdan (müstakbel/potansiyel lisans alandan); ilgili teknolojiyi lisanslamak için sektördeki genel geçer teamülleri yansıtan hüküm ve şartlar altında teklif vermesi ve uygulanabilir lisans bedelini ya doğrudan davacıya ya da Alman mahkemesi nezdindeki emanet banka hesabına ödemesi beklenmektedir.⁸⁰

İkinci şart kapsamında ayrıca; lisans teklifinin herhangi bir şarta bağitlanmaksızın sunulması gerekmektedir.⁸¹ Dolayısıyla mahkemenin patent ihlali tespiti yapmasına bağlı olarak yapılan bir lisans teklifi geçerli olmayacaktır. Diğer taraftan *Orange Book*

⁷⁸ 2009 tarihli söz konusu karar, Philips’in elindeki kompakt disk yazıcılarına ilişkin olan ve bir “*de facto*” standart (bir SBK çatısı altında belirlenmemiş olan, piyasadaki yaygın kullanımı dolayısıyla kabul edilen standart) için esaslı nitelik taşıyan patentleri konu edinmektedir.

⁷⁹ *FRAND based defense*.

⁸⁰ A.g.k., sy. 17.

⁸¹ A.g.k., sy. 14.

kararında, lisans alan tarafından ilgili patentin hukuki geçerliliğini sorgulanmasının her ne kadar lisans teklifinin geçerliliğine halel getireceğine yönelik bir değerlendirme yer almasa da, söz konusu kararı uygulayan alt derece mahkemeleri, böyle bir sorgulamanın koşulsuz lisans teklifi kriterini sağlamayacağına hükmetmiştir.⁸² Zira bu durumda da, lisans alanın sunduğu lisans teklifi, ilgili patentin hukuken geçerli nitelik taşıdığına kanıtlanması şartına bağlı yapılmış olmaktadır.

Üçüncü şarta bakıldığında ise, davalının sanki davacının sunduğu lisans teklifini kabul etmiş gibi davranmış olması aranmaktadır. Buna göre, eğer davalı, patent sahibi lisans teklifini kabul etmeden önce ihtilafa konu patenti halihazırda kullanmakta ise, müstakbel lisans alanın, akdedilecek lisans anlaşmasının ilgili patentin kullanımına yönelik getirdiği yükümlülüklerle riayet etmek ve söz konusu anlaşma uyarınca tabi olduğu görevleri öngörmek zorundadır. Anılan yükümlülükler aynı zamanda; eğer patent kullanımı geçmişten bu yana devam etmekte ise, davalının hem lisans anlaşması gündemde değilken gerçekleştirdiği patent kullanımı için, hem de mevcut kullanımına yönelik tüm geçmiş ve güncel yükümlülüklerini yerine getirmesi gerekmektedir (OECDb 2014, 5-7)

Sonuç itibariyle, *Orange Book* kararı her ne kadar hakkında FRAND taahhüdü verilmemiş olan bir “*de facto standarda*” ilişkin verilmiş olsa da, anılan kararın ortaya koyduğu koşulların, SBK çatısı altında belirlenen standartlar ve FRAND ilkelerine tabi olan patentler için de uygulanabileceği yerleşik bir içtihat halini almıştır⁸³ (AIPPI 2014, 12). Söz konusu karar ayrıca, AB ve Alman rekabet hukuku kapsamında mahkeme emri talebi karşısında “rekabet hukukuna dayanan FRAND temelli savunma” yapabilmeye ilişkin hukuki bir çerçeve çizmesi yönüyle de önemli bir eşik olma özelliği taşımaktadır. Bu noktada Mart 2013’te Düsseldorf Bölge Mahkemesi tarafından *Huawei-ZTE*⁸⁴ davası kapsamında, *Orange Book* kararı koşullarının ABİDA’nın 102. maddesine uygun olup olmadığının denetlenmesine ilişkin ABAD’a bir dizi soru yöneltildiğinin de vurgulanması yerinde olacaktır. Mahkemeye göre, *Orange Book* savunması ile Komisyonun Samsung

⁸² Landgericht Mannheim, MitttdtPatA 2012, 120, 124 – *Kartellrechtlicher Zwangslizenzinwand*.

⁸³ Bkz. *Landgericht Mannheim*, InstGE 13, 65 – *UMTS-fähiges Mobiltelefon II*; Landgericht Düsseldorf, openJur 2012, 86155 – *UMTS-Mobilstation*.

⁸⁴ Düsseldorf Higher Regional Court, Order of 21 March 2013, file no 4b O 104/12, GRUR Int. (2013, 547).

kararında⁸⁵ ⁸⁶ yer verdiği kriterler arasında potansiyel bir çatışma mevcuttur. Huawei-ZTE davası kapsamında ABAD tarafından söz konusu çatışmaya dair verilen nihai karar, çalışmada “2.4.2.2.4. numaralı başlık” çerçevesinde tartışılmaktadır.

2.4. AB ve ABD REKABET OTORİTELERİNİN MAHKEME EMRİ ENSTRÜMANINA FRAND'E TABİ SEP'LER BAKIMINDAN YAKLAŞIMI VE REKABET HUKUKUNUN KONUYA UYGULANABİLİRLİĞİ SORUNU⁸⁷

Özel hukukta FRAND'e tabi SEP'ler hakkındaki yargı emri talebinin mahkemelerce nasıl yönetildiğinden bağımsız olarak, rekabet otoritelerinin meseleyi rekabet araçları marifetiyle nasıl ele alacağı sorusu, ayrı bir tartışma konusu teşkil etmektedir. Mevcut çalışmada öne çıkan kararları bağlamında yaklaşımları incelenecek olan rekabet otoriteleri; FTC ve Komisyon'dur. Günümüze dek konuya dair FTC'nin ön plana çıktığı davalar FTC Yasası'nın 5.bölümü” kapsamında incelenen “*haksız araçlarla rekabet etme*⁸⁸” dosyaları iken, AB kanadında ise, konunun Komisyon tarafından ABİDA'nın 102. maddesi uyarınca hakim durumun kötüye kullanılması kapsamında ele alındığı görülmektedir. İlerleyen başlıklar altında, rekabet hukukunun FRAND'e tabi SEP'lere yönelik mahkeme emri meselesine nasıl uygulandığına ilişkin örnek kararlar ışığında ABD ve AB modelleri aktarılacaktır. Bu itibarla, adı geçen rekabet otoritelerinin konuya olan yaklaşımına dair hukuki ve pratik planda bir kıstas sunmak amaçlanmaktadır.

⁸⁵ Antitrust: Commission sends Statement of Objections to Samsung on potential misuse of mobile phone standard-essential patents http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-1448_en.htm, Erişim Tarihi: 11.01.2016.

⁸⁶ *Samsung* kararına “2.4.2.2.3. numaralı başlık” kapsamında yer verilmektedir.

⁸⁷ Türk rekabet hukuku kapsamında mevzuat ve/veya uygulama bakımından anılan konunun uygulamada karşılığı bulunmadığından, mevcut başlık altında Türk Rekabet Kurumuna yer verilememiştir. SEP ve FRAND kavramlarının mevzuat boyutu ise “3 numaralı bölüm” kapsamında incelenmiştir.

⁸⁸ *Unfair methods of competition*.

2.4.1. ABD Uygulaması

2.4.1.1. FTC Kararları

2.4.1.1.1. *Bosch* Kararı

Kasım 2012’de FTC tarafından, Bosch’un SPX Service Solutions (SPX) şirketini devralması işlemi hakkında bir şikayet⁸⁹ yapılmış ve söz konusu şikayette, SPX’in ilgili pazara dair elindeki SEP’leri FRAND uyarınca lisanslama taahhüdünde bulunmasına rağmen, işlem öncesi gönüllü lisans verenlere karşı mahkeme emri talep etmek suretiyle taahhüdünden vazgeçtiği ileri sürülmüştür. FTC tarafından, SPX’in ve SPX elindeki SEP’leri devralacak olan Bosch’un şikayete konu uygulamalarının FTC Yasası 5. Bölüm kapsamında “haksız araçlarla rekabet etme” ihlali teşkil ettiği tespitinde bulunmuştur.

Nisan 2013’te ilan edilen uzlaşma kapsamında Bosch, SPX’ten devraldığı SEP’lere dair mahkeme emri talebinden feragat etmeyi ve söz konusu SEP’leri ilgili standardın uygulayıcılarına ücretsiz olarak sağlamayı kabul etmiştir. Uzlaşma çerçevesinde Bosch’un yargı emrine başvurabileceği koşullar:

- (1) SEP’lerin ilgili standart ile uyum yakalama amacı dışında kullanıldığının mahkeme kararıyla sabit olması *ya da*
- (2) Yazılı bir beyanla SEP’in lisanslamayacağını belirtmesi veya tarafların karşılıklı uzlaşarak tabi olmayı kabul ettiği tarafsız üçüncü merci (tahkim süreci *ya da* mahkeme) kararıyla getirilen lisans hükümlerinin reddedilmesi

olarak öngörülmüştür.⁹⁰ Bahsi geçen şikayetine eşlik eden bildirisinde FTC tarafından:

“SEP sahibinin standarda uyumlu ürünleri pazardan sürme tehdidinde bulunmak suretiyle, ilgili teknolojinin kendisinin ekonomik değeri yerine firmaların standardı geliştirmek ve uygulamak amacıyla yaptığı yatırımlara karşılık gelen lisans bedelleri talep edebileceği, bunun da standart esaslı ürün üretme teşvikine zarar vereceği”

⁸⁹ In the Matter of Robert Bosch GmbH, a corporation Docket No. C-4377, complaint, <http://www.ftc.gov/enforcement/cases-proceedings/1210081/bosch-robert-bosch-gmbh>, Erişim Tarihi: 17.02.2016.

⁹⁰ In the Matter of Robert Bosch GmbH, a corporation Docket No. C-4377 Decision and Order, <http://www.ftc.gov/sites/default/files/documents/cases/2013/04/130424robertboschdo.pdf>, Erişim Tarihi: 17.02.2016.

vurgulanmaktadır. Diğer taraftan, mahkeme emrine başvurmaya ilişkin tehdidinin dahi tüketicilere daha yüksek fiyatlar biçiminde yansıyan aşırı lisans ücretlerine yol açacağıının da altı çizilmiştir.⁹¹ Devamında da,

“**Gönüllü lisans alanlar** aleyhine mahkeme emri talep eden patent sahiplerinin, uygun davalar kapsamında FTC Yasası 5. Bölüm’de düzenlenen ‘haksız araçlarla rekabet etme’ incelemesine tabi tutulacaklarını anlamaları gerektiği”

uyarısı yapılmıştır.⁹²

2.4.1.1.2. Google Kararı

Haziran 2013’te, FTC tarafından Google ve Google’ın 2012’de kendisinden patent portföyü devraldığı Motorola hakkında; Google’ın elindeki akıllı telefonlar, tablet bilgisayarlar ve video oyunlarına dair SEP’lere ilişkin gönüllü lisans alanlara karşı mahkeme emri talebinde bulunmak suretiyle “haksız araçlarla rekabet etme” ihlalini işlediği isnadıyla nihai şikayet yapılmıştır.⁹³

Şikayet sahibinin iddiasına göre, Google’ın anılan uygulamaları, ilgili ürünlerin yargı emri marifetiyle piyasadan tamamen dışlanmasına yahut da tüketicilere yüksek fiyatlar şeklinde yansıyan fahiş lisans ücretlerine yol açarak tüketicilere zarar vermektedir. Söz konusu uygulamalar ayrıca, bir standarda yatırım yapmanın maliyetlerini yükseltmesi yönüyle yenilik yapma güdüsünü kırarak ve standart belirleme süreçlerinin değerini ve bütünlüğünü sarsacaktır.⁹⁴

FTC ile vardığı uzlaşma kapsamında, Google’ın federal mahkemeler huzurunda mahkeme emri talep etmesine yasak getirilmiş ve Google’ın yargı emri isteyebileceği şartlar şu şekilde sıralanmıştır:

- (1) Patent uygulayıcısının ABD mahkemelerinin yargı yetkisi dışında kalması,
- (2) Yazılı veya sözlü beyanla lisans anlaşması yapmayacağını belirtmesi,

⁹¹ Statement of The Federal Trade Commission In the Matter of Robert Bosch GmbH FTC File Number 121-0081, <http://www.ftc.gov/sites/default/files/documents/cases/2013/04/121126boschcommissionstatement.pdf>, Erişim Tarihi: 17.02.2016.

⁹² Adı geçen bildiri.

⁹³ In the Matter of Motorola Mobility LLC, a limited liability company and Google Inc., a corporation Docket No. C-4410, complaint, <https://www.ftc.gov/sites/default/files/documents/cases/2013/07/130724googlemotorolacmpt.pdf>, Erişim Tarihi: 03.12.2015.

⁹⁴ Adı geçen şikayet.

- (3) Bağlayıcı tahkim hükmü veya nihai mahkeme kararıyla öngörülen hükümlere uymaya reddetmesi,
- (4) Google tarafından ileri sürülen bağlayıcı tahkim yargılamasına tabi olma teklifinin reddedilmesidir.⁹⁵

2.4.2. AB Uygulaması

2.4.2.1. Genel

Komisyunun SEP'lere ilişkin mevcut içtihadı incelendiğinde, konunun geçmişte muhtelif davalar kapsamında ele alındığı görülmektedir. *United Brands* kararında Komisyon, hakim durumda olan bir şirketin ileri sürdüğü lisanslama hükümlerinin “makul” ve “adil” olması gerektiği tespitinde bulunmuştur.⁹⁶ Ayrıca *Rambus (2009)*⁹⁷ ve *Qualcom(2009)*⁹⁸ kararları ile, lisans ücretlerinin makul olup olmadığı değerlendirilmiştir. *IPcom (2007)* kararında⁹⁹ ise, Bosch'un elindeki FRAND'e tabi SEP'leri devralan ICom'un ilgili FRAND yükümlülüğünü ihlal edip etmediği incelenmiştir.

Diğer taraftan; bahsi geçen kararlar temel olarak, SBK'ların belirlediği patent beyan yükümlülükleri, aşırı fiyat iddiaları ve FRAND taahhüdünün patentin devri halinde patentle birlikte devredilebilirliğine odaklandığından, Komisyonun patent ihlali davalarındaki mahkeme emri uygulamalarına yönelik yaklaşımı hakkında fikir vermekten uzak kalmaktadır. Bir diğer ifadeyle Komisyon'un geçmiş tarihli içtihadı incelendiğinde, FRAND'e tabi SEP hakkında mahkeme emri talep etmenin hangi şartlarda ABİDA'nın 102. maddesi uyarınca hakim durumun kötüye kullanımı arz edeceğine ilişkin açıklayıcı bir tanım getirilmemiş olduğu görülmektedir.

⁹⁵ In the Matter of Motorola Mobility LLC, a limited liability company and Google Inc., a corporation Docket No. C-4410, Decision and Order, <http://www.ftc.gov/sites/default/files/documents/cases/2013/07/130724googlemotorolado.pdf>, Erişim Tarihi: 03.12.2015

⁹⁶ ECJ, Case 27/76, *United Brands Company and United Brands Continental BV vs. Commission* [1978] E.C.R. 207.

⁹⁷ European Commission, DG Competition, Case n° Case C-3/38.636 - *Rambus*, Decision pursuant to Article 9(1) of Regulation (EC) No 1/2003, 9 December 2012, <http://ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/>, Erişim Tarihi: 15.03.2016.

⁹⁸ European Commission, DG Competition, Case n° COMP/39247, Memo of 24 November 2009 (MEMO/09/516): “Commission closes formal proceedings against Qualcomm”, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-09-516_en.htm?locale=en, Erişim Tarihi: 15.03.2016.

⁹⁹ European Commission, DG Competition, Case n° COMP/39615, Memo of 10 December 2009 (MEMO/09/549): “Commission welcomes ICom's public FRAND declaration”, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-09-549_en.htm, Erişim Tarihi: 15.03.2016.

Konunun AB rekabet hukuku mevzuatı boyutuna bakıldığında ise, karşılaşılan temel düzenleme, standardizasyon anlaşmalarına dair ayrı bir bölüme yer verilen AB Yatay Kılavuzudur. Yatay kılavuz kapsamında her ne kadar mahkeme emri meselesi üzerinde durulmamış olsa da, FRAND taahhüdü mekanizmasına ilişkin genel teorik çerçeve ile FRAND rejimi kapsamında lisans ücretlerinin belirlenmesine ilişkin kullanılabilir metotlar üzerinde durulmuş olması yönüyle anılan düzenlemenin ilgili hükümleri, çalışmanın birinci bölümünde yeri geldikçe aktarılmıştır.

Yargı emrine başvurma ve hakim durumun kötüye kullanılması arasındaki korelasyona ilişkin Komisyonu temsil eden görüşlerden biri, rekabet politikasından sorumlu Komisyon üyesi Joaquin Almunia¹⁰⁰ tarafından dile getirilmiştir. Fikri mülkiyet haklarının AB ekonomisi için “önemli bir mihenk taşı”¹⁰¹ olduğuna dikkat çekilen görüşte aşağıdaki ifadeler yer verilmektedir:

“Bu tür haklar (fikri mülkiyet hakları) işletmelere ve tüketicilere çok büyük yararlar getiren endüstri standartlarının uygulanması için esaslı olduklarında kötüye kullanılmamalıdır. Şirketlerin ellerindeki patentler ile bir endüstri standardına katkı sağladıkları ve adil olarak mükafatlandırılmak adına ilgili patentleri lisanslamaya ilişkin taahhüt verdikleri durumlarda, gönüllü lisans alanlara karşı mahkeme emri talep etmek anti rekabetçi olabilecektir.”¹⁰²

Uygulamada ise mevcut durum açısından gelinen noktada, Komisyon tarafından incelenen FRAND’e tabi SEP’lere ilişkin yargı emri talebi konulu çoğu dava halen ilgili mahkemeler nezdinde derdest durumdadır. Mevcut çalışmanın izleyen başlığı kapsamında, Komisyonun konu hakkındaki önemli kararlarına yer verilecektir.

2.4.2.2. Komisyon Kararları

2.4.2.2.1. Google Kararı¹⁰³

FRAND’e tabi SEP’lerin kötüye kullanımına ilişkin Komisyon yaklaşımının ilk ortaya konduğu karar, Motorola’nın Google tarafından devralınmasının incelendiği

¹⁰⁰ Adı geçen üye 2009-2014 döneminde Komisyon üyeliği görevinde bulunmuştur.

¹⁰¹ EC press release IP/12/1448, December 21, 2012, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-1448_en.htm, Erişim Tarihi: 11.01.2016.

¹⁰² Adı geçen görüş.

¹⁰³ Case No. COMP/M.6381 Google/Motorola Mobility of 13 February 2012. Public decision http://ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m6381_20120213_20310_2277480_EN.pdf, Erişim

Google kararıdır. Anılan karar Komisyon tarafından, FRAND taahhüdünün söz konusu olduğu hallerde yargı emrinin sadece mahkemece bahşedilmesi ve fiilen uygulanmasının değil, “**emir talep etmeye yönelik tehditte bulunma**”nın da 102. madde ihlali arz edebileceğini söylemesi bakımından dikkat çekicidir. Bahsi geçen tespit şu şekilde aktarılmıştır:

“İyi niyetli potansiyel lisans alana karşı öne sürülen mahkeme emri tehdidi, talebi veya uygulaması; söz konusu lisans alanı normalde kabul etmeyeceği lisans hükümlerini kabule zorlamak suretiyle etkin rekabeti engelleyebilir.”¹⁰⁴

Diğer taraftan, Komisyon aynı karar kapsamında şu şerhi düşmeyi de ihmal etmemiştir:

“SEP’ler temelinde mahkeme emri talep etmek veya uygulamak bizatihi rekabet karşıtı değildir. Bilhassa ve mevcut şartlar da elverişliyse, FRAND hükümleri üzerine iyi niyetli olarak müzakere etmeye ilişkin gönüllü olmayan potansiyel lisans alana karşı mahkeme emri talep etmek hukuka uygun da olabilir.”¹⁰⁵

Bu bağlamda “lisans müzakereleri başarısızlığa uğradığında SEP sahibi teşebbüs, karşı tarafı dava edebilecek ve ihlalin sonlandırılmasına yönelik olarak mahkemeden kesin emir talebinde bulunabilecektir.”¹⁰⁶

2.4.2.2.2. Motorola Kararı

Nisan 2014’te Komisyon tarafından; Motorola’nın Alman Mahkemeleri huzurunda FRAND’e tabi olan akıllı telefon SEP’lerine yönelik Apple aleyhine kesin emir talep etmesinin, “*söz konusu emrin belirli kullanım şartları göz önünde bulundurularak*,”¹⁰⁷ hakim durumun kötüye kullanımı teşkil ettiğine karar verilmiştir. GPRS standardı için esaslı olan elindeki SEP’lerin Motorola’ya ilgili pazarlarda hakim durum sağladığı tespitine¹⁰⁸ yer verilen kararda özellikle, Apple’ın ilgili SEP’leri Almanya’da kullanabilmek için FRAND çerçevesinde lisans anlaşması akdetme

Tarihi: 03.12.2015.

¹⁰⁴ A.g.k., para. 107.

¹⁰⁵ A.g.k., para. 126.

¹⁰⁶ A.g.k., para. 106.

¹⁰⁷ Antitrust: Commission finds that Motorola Mobility infringed EU competition rules by misusing standard essential patents, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-489_en.htm, Erişim Tarihi: 10.01.2016.

¹⁰⁸ A.g.k., para. 227-236.

hususunda **gönülsüz olmadığı** tespiti öne çıkmaktadır.¹⁰⁹ Apple'ın gönüllü olduğuna ilişkin kanaate gerekçe olarak ise, **adı geçen şirketin lisans almayı ve ilgili Alman Mahkemesi tarafından belirlenecek FRAND hükümleriyle bağlı olmayı kabul etmesi** gösterilmiştir

Komisyon, bahse konu kararı kapsamında; SEP'e ilişkin mahkeme emrine başvurmanın hangi hallerde rekabete aykırılık teşkil edeceği hususuna dair şu ifadeleri kullanmıştır:

“Bir standardizasyon kapsamında SEP sahibi teşebbüs, elindeki SEP’i FRAND çerçevesinde lisanslamayı, lisans alan taraf da FRAND ilkeleri uyarınca lisans anlaşmasına girmeyi kabul etmektedir. Bu koşullar altında, mahkeme emri mekanizmasını gündeme getirmek, lisans müzakerelerine zarar verebilecek ve lisans hükümlerinin tüketici tercihleri ile fiyatlar üzerine negatif yansımaya yol açabilecektir.”¹¹⁰

Komisyon tarafından ayrıca;

“Söz konusu kararın FRAND kapsamında lisans almaya gönüllü olan standart uygulayıcıları için ‘**güvenli liman**’¹¹¹ teşkil edeceği, zira mahkeme veya karşılıklı bağlayıcı olan tahkim kararıyla öngörülen FRAND hükümleri çerçevesinde lisans almaya razı olduklarını kanıtlayarak yargı emri uygulamalarından korunabilecekleri” dile getirilmiştir.¹¹²

Gönüllü olmaya ilişkin değerlendirmenin yanı sıra, Komisyon mevcut kararında mahkeme emri mekanizmasını işletmenin uygun olacağı koşulları da sıralamaktadır. Buna göre potansiyel lisans alan:

- (1) Mali sıkıntı içindeyse veya ödeme güçlüğü çekiyorsa,
- (2) Yeterli tazminat yaptırımlarına tabi tutulabileceği bir yargı sistemine tabi değilse,¹¹³

anılan emrin işletilmesi gündeme gelebilecektir.

¹⁰⁹ A.g.k., para. 433.

¹¹⁰ Antitrust decisions on standard essential patents (SEPs) - Motorola Mobility and Samsung Electronics - Frequently asked questions, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-322_en.htm, Erişim Tarihi: 20.12.2015.

¹¹¹ *Safe harbour*.

¹¹² Adı geçen bildiri.

¹¹³ A.g.k., para. 427.

Son tahlilde Motorola'nın uygulamaları, ilgili sürecin Alman mahkemesine taşındığını duyurduğu Mayıs 2012'de sonra ermiştir. Ancak Komisyon tarafından, kendisinin ve AB mahkemelerinin SEP'ler hakkındaki mahkeme emri taleplerine ilişkin içtihadı bulunmadığı ve somut vakaya ilişkin yerel mahkemelerin şimdiye dek farklılaşan kararlara imza attığı gerekçesiyle Motorola hakkında yaptırım uygulanmamasına karar vermiştir.¹¹⁴ Bunula birlikte, konuya yönelik içtihat yokluğunun, gerektiğinde Komisyon tarafından yaptırım uygulanmayacağı anlamına gelmediği şerhi de düşülmüştür.¹¹⁵

2.4.2.2.3. *Samsung Kararı*

Komisyon tarafından Samsung hakkında Ocak 2012'de başlatılan soruşturma kapsamında Aralık 2012'de Samsung'a gönderilen ve Komisyon'un öngörüşünü içeren bildiride, Samsung'un cep telefonunu kapsayan FRAND temelli SEP'lerine yönelik Apple aleyhine çeşitli AB üyesi ülkelerde **mahkeme emri talep etmesinin hakim durumun kötüye kullanımı teşkil ettiği** belirtilmiştir.¹¹⁶

Yukarıda değinilen Motorola konulu ihtilafa ilişkin nihai kararını verdiği aynı gün Komisyon, Samsung'tan gelen ve ilgili endişelerin çözüme kavuşturulduğu bağlayıcı taahhüdü kabul ettiğini duyurmuştur.¹¹⁷ Adı geçen taahhütnamede Samsung; "önceden belirlenmiş lisans anlaşması taslağı"na kaydolan ve akıllı telefon ve tabletlerini kapsayan FRAND temelli SEP'leri uygulayan (gönüllü) lisans alanlara yönelik AB genelinde mahkeme emri yoluna başvurmamayı kabul etmiştir.¹¹⁸ Bahse konu lisans anlaşması taslağı:

- (1) 12 aya kadar müzakere süreci,

¹¹⁴ Antitrust: Commission finds that Motorola Mobility infringed EU competition rules by misusing standard essential patents, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-489_en.htm, Erişim Tarihi: 10.01.2016.

¹¹⁵ Adı geçen bildiri.

¹¹⁶ Antitrust: Commission sends Statement of Objections to Samsung on potential misuse of mobile phone standard-essential patents, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-1448_en.htm, Erişim Tarihi, 11.01.2016

¹¹⁷ Antitrust: Commission accepts legally binding commitments by Samsung Electronics on standard essential patent injunctions, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-490_en.htm?locale=en, Erişim Tarihi: 10.01.2016.

¹¹⁸ Adı geçen bildiri.

- (2) Bu süreçte FRAND hükümleri üzerinde anlaşmaya varılmaması durumunda ise; iki tarafın da ortaklaşa yetkili kıldığı tarafsız üçüncü merciin söz konusu hükümlere karar vermesi

maddelerini içermektedir.

Söz konusu taahhütnamenin kamuoyu duyurusunda Komisyon tarafından, aşağıda yer verilen şerh kapsamında şu hususların altı çizilmiştir:

“Anılan Samsung taahhütleri, Motorola kararında getirilen güvenli liman konseptine tekabül etmek suretiyle ilgili Samsung SEP’lerini kullanacak olan tüm potansiyel lisans alanlar için bir güvence temin etmekte ve bahsi geçen taslağa tabi olmayı kabul eden potansiyel lisans alanları, olası yargı emri uygulamalarından korumaktadır.”¹¹⁹

Sonuç itibarıyla, söz konusu taahhütname ışığında Komisyon, AB rekabet kurallarının gerçekte ihlal edip edilmediğine dair herhangi bir karar vermek zorunda kalmamıştır.

2.4.2.2.4. Huawei-ZTE Davası¹²⁰ ve ABAD’ın Nihai Kararı

Öncelikle belirtilmesinde fayda görülmektedir ki, *Huawei-ZTE* davası, Komisyon tarafından görülmekte olan bir ihtilaf niteliği taşımayıp; Komisyonun yukarıda aktarılan *Samsung* kararı ile olan bağlantısı nedeniyle mevcut bölümde incelenmektedir.

Samsung taahhütnamesinin Komisyon tarafından kabul edildiğinin duyurulduğu basın bildirisinde¹²¹ yukarıda da aktarıldığı üzere, Samsung tarafından ihtilafa konu FRAND’e tabi SEP’lere ilişkin detaylı bir lisans anlaşması taslağı öngörüldüğü ve söz konusu taslağa uymayı kabul eden potansiyel lisans alanlara karşı mahkeme emri talebinde bulunulmayacağı ifade edilmektedir.

Diğer yandan *Samsung* kararının, mahkeme emri talep etmeye dair şartlar bakımından *Orange Book* kararıyla çatıştığı, dolayısıyla hangi kararın üstün tutulması

¹¹⁹ Antitrust decisions on standard essential patents (SEPs) - Motorola Mobility and Samsung Electronics - Frequently asked questions, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-322_en.htm, Erişim Tarihi: 20.12.2015.

¹²⁰ Düsseldorf Higher Regional Court, Order of 21 March 2013, file no 4b O 104/12, GRUR Int. 2013, 547.

¹²¹ Antitrust: Commission accepts legally binding commitments by Samsung Electronics on standard essential patent injunctions http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-490_en.htm?locale=en, Erişim Tarihi: 10.01.2016.

gerektiğiyle ilgili kritik soru, Düsseldorf mahkemesinin gördüğü *Huawei-ZTE* davası kapsamında gündeme gelmiştir. Anılan mahkeme tarafından mevcut dava askıya alınmış ve AB sınırları içerisinde ABİDA'nın 102. maddesinin, FRAND'e tabi SEP'ler bakımından nasıl uygulanacağına ilişkin ABAD'a bir dizi soru yöneltilmiştir.

İletilen sorular kapsamında yerel mahkeme tarafından; Komisyonun *Samsung* kararında izlediği yaklaşımın *Huawei-ZTE* davası özelinde benimsenmesi durumunda, ZTE'nin müzakere yapma hususunda gönüllü addedilebileceği ve böylelikle ZTE'nin ileri sürdüğü “rekabet hukuku temelli savunma”¹²²nin kabul edilebileceği belirtilmektedir (OECDb 2014, 6). Ne var ki *Orange Book* kriterlerine göre ise, ZTE tarafından sunulan lisans teklifinin “koşulsuz” olmaması nedeniyle, söz konusu savunmanın reddedilmesi gerekmektedir (OECDb 2014, 6-7). ZTE ayrıca, geçmişte ilgili patenti kullandığı süre için ödeme yapmamak suretiyle, akdedilmesi muhtemel lisans anlaşmasına uymamış (bir başka deyişle lisans teklifinin kabul edildiği algısıyla hareket etmemiş), buna ilaveten, anılan geçmiş kullanımları için geriye dönük ödemeleri koyabileceği bir banka hesabı açmayı da önermemiştir.

Yerel mahkemenin temel olarak emin olmak istediği iki husus mevcuttur. Buna göre:

- (1) Patent ihlali isnat edilen tarafın (davalının) lisans anlaşması için müzakere yapmak hususunda gönüllü olduğu durumlarda, davalı aleyhine mahkeme emri talep eden SEP sahibi teşebbüs, hakim durumunu kötüye kullanmış sayılacak mıdır? (Cevap sayılacağı yönünde olursa, ABAD tarafından Komisyon'un *Samsung* kararı yaklaşımı benimsenmiş olacaktır.)
- (2) Davalının SEP sahibinin rekabet kurallarını ihlal etmeksizin reddetmeyeceği şekilde, “kabul edilebilir” hükümler altında ve “koşulsuz” lisans anlaşması teklifinde bulunmuş olması ve anılan teklifin kabul edildiği varsayımı altında geçmiş patent kullanımları için söz konusu olan sözleşmesel yükümlülüklerini ifa etmiş olması halinde, mahkeme talep etmek kötüye kullanma sayılacak

¹²² *Defense based on competition law*. “Rekabet hukuku temelli savunma”, ihtilafa konu ihlal iddiası ve mahkeme emri talebine karşı davacının dayandığı ve anılan iddia ve talebin rekabet hukuku kapsamında ihlal olduğunun ileri sürüldüğü savunma argümanları ifade etmektedir.

midir? (Cevap yine sayılacağı yönünde ise, bu kez *Orange Book* kriterlerinin tercih edildiği söylenebilecektir.)

ABAD'ayöneltmiş olan söz konusu sorulara cevap mahiyetinde Hukuk Sözcüsü¹²³ tarafından 14 Kasım 2014'te bağlayıcı nitelik taşımayan görüşü sunulmuştur.¹²⁴ Anılan görüşte, patent sahibinin (*Huawei- ZTE* davasında olduğu gibi) SBK'lar nezdinde yürütülen standart belirleme süreçlerinin bir parçası olduğu; bu nedenle de ortaya çıkan standartta etkili olduğu ve ilgili standart için FRAND taahhüdü verilen SEP'ler ile - *Orange Book* kararında olduğu gibi - hakkında FRAND taahhüdü verilmeyen *de facto* standartlar arasında açık bir çizgi çekildiği görülmektedir. Bahse konu görüşte, *de facto* standardın lisanslanmasına ilişkin FRAND taahhüdü vermemiş olan standart sahibinin, elindeki standart için FRAND taahhüdünde bulunmuş olan ve bu nedenle de, bir yerde, ilgili haklarını rızaen kısıtlamayı tercih etmiş bulunan¹²⁵ standart sahibine kıyasen, doğal olarak daha güçlü bir müzakere pozisyonunda bulunduğu ifade edilmektedir.¹²⁶ Bu bağlamda, *Orange Book* savunmasının *Huawei-ZTE* davasına uygulanamayacağı ileri sürülmektedir. Bununla birlikte aynı zamanda; patent kullanıcısının müzakere yapma hususunda sergilediği, bağlayıcılıktan uzak ve belirsiz bir kavram olan “gönüllük” üzerine rekabet hukuku temelli savunmanın inşa edilemeyeceğinin de altı çizilmektedir.

ABAD'ın konuya ilişkin bağlayıcı kararı ise 16 Temmuz 2015 tarihinde yayınlanmıştır.¹²⁷ Fikri mülkiyet sahibi ile lisans alan arasındaki adil dengeyi gözetmek suretiyle rekabet otoriteleri ve ulusal mahkemeler açısından kılavuz işlevi göreceği düşünülen söz konusu kararda aşağıdaki hususlara dikkat çekilmiştir:

- (1) SEP sahibi mahkeme emri talep etmeden önce, ilgili SEP'in kendisi tarafından ihlal edildiği ve söz konusu ihlalin içeriği hakkında, söz konusu SEP halihazırda kullanılıyor olsa dahi davalıya/ihlal isnat edilen tarafa uyarıda bulunmalıdır.¹²⁸

¹²³ *Advocate General*.

¹²⁴ *Advocate General's Opinion*, C-170/13, *Huawei-ZTE* <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=159827&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=50>, Erişim Tarihi: 07.12.2015.

¹²⁵ Adı geçen görüş, para. 86.

¹²⁶ Adı geçen görüş, para. 48.

¹²⁷ *European Court of Justice*, *Huawei Technologies Co. Ltd v. ZTE Corp.*, Case C170/13, (July, 16, 2015).

¹²⁸ A.g.k., para. 60-62.

- (2) İhlal isnat edilen taraf, FRAND hükümleri uyarınca lisans anlaşması yapma hususunda gönüllü olduğunu açıkladığı takdirde, SEP sahibi tarafından lisans ücretinin ve hesaplanacağı yöntemin belirtildiği FRAND temelli lisans anlaşması teklifi sunulmalıdır.¹²⁹
- (3) İhlal isnat edilen taraf anılan lisans teklifine, erteleme taktiklerine başvurmaksızın karşılık verme hususunda özenli davranmalıdır. Cevabının olumsuz olması halinde ise ivedilikle FRAND hükümleri çerçevesinde hazırladığı karşı teklifi sunmalıdır.¹³⁰
- (4) İlgili SEP bir lisans anlaşmasına taraf olmaksızın kullanılıyorsa ve sunulan karşı teklif de reddedilmişse, anılan geçmiş kullanımlara ilişkin bir güvence temin edilmelidir (banka garantisi, emanet hesabı... vb).¹³¹
- (5) FRAND hükümleri üzerinde uzlaşmaya varılamamış ise, karşılıklı anlaşma doğrultusunda lisans ücretinin tayini hususu üçüncü tarafın inisiyatifine bırakılabilecektir.¹³²
- (6) İhlal isnat edilen tarafın her zaman için ve lisans müzakeresinin sonucundan bağımsız şekilde, ilgili SEP'in geçerliliği ve esaslılığını sorgulama hakkı saklı bulunmaktadır.¹³³

ABAD tarafından yukarıda getirilen kriterler, FRAND'e tabi SEP'ler bakımından ABİDA'nın 102. maddesinin nasıl yorumlanacağı sorusuna böylelikle son noktayı koymuş olmaktadır. Buna göre, söz konusu kriterlerin yerine getirilmesi halinde “*ABİDA'nın 102. maddesi, standart belirleme kuruluşunca belirlenen bir standarda ilişkin esaslı olan patent (SEP)*¹³⁴ sahibinin (...) yargı emri talep etmesinin, hakim durumun kötüye kullanımı arz etmeyeceği şeklinde yorumlanmalıdır.”¹³⁵ Bu bağlamda ABAD, *güvenli liman* kurumunun içeri doldürmek ve patente ilişkin esaslılık veya geçerlilik iddialarının sorgulanabileceğini öngörmek suretiyle, Orange Book kararına

¹²⁹ A.g.k., para. 63.

¹³⁰ A.g.k., para. 65.

¹³¹ A.g.k., para. 67.

¹³² A.g.k., para. 68.

¹³³ A.g.k., para. 69.

¹³⁴ Vurgu yazara aittir.

¹³⁵ A.g.k., para. 77.

kıyasen Samsung kararına daha yakın bir yaklaşım benimsemiştir. Ayrıca Hukuk Sözcüsü tarafından, lisans müzakerelerindeki pazarlık gücü bağlamında işaret edilen “*de facto* standart-SBK nezdinde belirlenen standart” arasındaki ayrımı da benimsemiş görünmektedir.

2.5. FTC VE KOMİSYON KARARLARI İŞİĞİNDA FRAND’E TABİ SEP’LERE İLİŞKİN MAHKEME EMRİ ENSTRÜMANINA REKABET OTORİTERLERİ YAKLAŞIMLARININ KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ, TESPİT VE ÖNERİLER

Mevcut çalışma kapsamında yer verilen FTC ve Komisyon kararları karşılaştırmalı olarak değerlendirildiğinde görüleceği üzere, anılan rekabet otoritelerinin konuya ilişkin yaklaşımlarında benzerlik ve farklılık gösteren bazı noktalar ön plana çıkmaktadır. Söz konusu kararlar kendi içinde incelendiğinde ise, FRAND’e tabi SEP’lere ilişkin mahkeme emri enstrümanının içeriği, talep koşulları ve uygulanma şartları bakımından, içi somut vaka özelinde şekillenmeye müsait olan işlevsel modeller sunulmaya çalışıldığı görülmektedir. Bu bağlamda mevcut başlık altında ilk olarak FTC ve Komisyonun konu hakkında benimsediği yaklaşımlarda, örtüşen ve ayrılan yönler ortaya konacak, devamında da Komisyonun *Motorola* ve *Samsung* kararları özelinde yapılan tespit, değerlendirme ve önerilere yer verilecektir. Son olarak ise ilgili ABAD kararı tartışılarak, rekabet hukuku uygulamasında benimsenecek en uygun çözümün cevabı tartışılacaktır.

2.5.1. FTC ve Komisyon Yaklaşımlarının Değerlendirilmesi

Öncelikle, FRAND’e tabi SEP’lere ilişkin yargıya başvurma hakkı kapsamında mahkeme emri talep etmenin *per se* ihlal olmadığı, söz konusu mekanizmanın şartlar elverdiği ölçüde SEP sahibi için hukuki bir başvuru aracı teşkil ettiği hususunda FTC ve Komisyon tarafından aynı yaklaşımın benimsendiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda aynı zamanda, **FRAND’e tabi SEP’lere ilişkin yargı emri uygulamalarına rekabet hukuku müdahalesini, mahkemeye erişim hakkının engellenmesiyle eşdeğer tutan veya söz konusu müdahaleyi topyekün gereksiz ya da zararlı addeden görüşler, anılan otoritelerce dışlanmış olmaktadır.** Zira sunulan kararlardan da görüleceği üzere, bu emre başvurmak bazı durumlarda “haksız araçlara rekabet etme/hakim

durumun kötüye kullanılması” gibi ihlal türlerini ve dolayısıyla da rekabet hukuku müdahalesini kanuni bir gereklilik olarak gündeme getirebilmektedir.

Bunun yanı sıra, gerek FTC gerekse de Komisyon kararlarında öne çıkan bir diğer husus, **SEP sahibinin mahkeme emri talep hakkını rekabet açısından bir engelleme mekanizması şeklinde kullanmasının önlenmesine yönelik olarak, anılan otoritelerin ortak bir vizyon** gütmeleridir. Nitekim sunulan kararlarda defaten altı çizilen nokta, rekabetçi kurallar gözetilmeksizin uygulanacak yargı emrinin, lisans müzakerelerinin sıhhatini sarsarak yüksek fiyatlar halinde tüketicilere yansıyan lisans ücretlerine yol açacağı, bunun da ilgili standardın yaygın kullanımının ve yenilik sunma teşvikinin amaçlandığı standardizasyon faaliyetine zarar vereceğidir. Bir yerde, rekabete aykırı lisans hükümlerinin ayıklanarak, rekabetin tesis edilmesi hedefi doğrultusunda aktif bir misyon üstlenildiği ve üstlenileceği mesajı verilmektedir.

Diğer taraftan, her iki rekabet otoritesi de FRAND’e tabi SEP’ler hakkındaki mahkeme emri taleplerini değerlendirmede “**gönüllü lisans alan**” kriterine ayrı bir önem atfeder görünmektedir. Örneğin *Bosch* ve *Google* kararlarında FTC tarafından, ihtilafa konu **FRAND’e tabi SEP’lere ilişkin lisans anlaşması yapmaya gönüllü olan davalıya karşı yargı emri talep etmenin rekabete aykırı olabileceği** ifade edilmektedir. Söz konusu yola başvurma koşulları bakımından farklılaşsa da, Komisyonun *Motorola* ve *Samsung* kararlarında da aynı tespiti yer verildiği görülmektedir. Yine her iki rekabet otoritesinin de, yargı emri talep etmeye ilişkin adı geçen kararlarında getirdiği şartlar dikkate alındığında, **mahkeme emri enstrümanına “son çare” olarak başvurulması gerektiği** hususunda mutabık oldukları söylenebilecektir. Zira kararlar kapsamında getirilen şartların, niteliği gereği anılan enstrümanın gündeme gelmesinden önce tüketilmesi gerekmektedir. Son olarak, gerek FTC gerek Komisyon tarafından **lisans koşullarının tayini noktasında “tarafsız üçüncü merci”** adres gösterilmektedir.

Yukarıda yer verilen noktalarda örtüşen FTC ve Komisyon yaklaşımlarının birbirinden ayrıldığı yönler de bulunmaktadır. Örneğin *Google* kararında FTC, mahkeme emri talep edebilmek için potansiyel lisans alanın/davalının/hakkında emir talep edilen tarafın lisans anlaşması yapmaya gönüllü olmadığına davacı/SEP sahibi tarafından gösterilmesi gerektiğini söyleyerek, ispat külfetini “lisans veren”e yüklemiştir. *Samsung* kararına bakıldığında ise, Komisyonun söz konusu külfetten davalı tarafı sorumlu

tuttuğu, yani bu sefer “davalı tarafın” lisans anlaşması yapmaya gönüllü olduğunu kanıtlamasını istediği görülmektedir.

“Gönüllü olma” kavramının tanımlanması bakımından ise FTC’nin -kanaatimizce eleştirilmesi gereken-sessiz bir tutum sergilediği, Komisyonun ise *Motorola* ve *Samsung* kararları kapsamında “gönüllü olma”ya ilişkin tanım getirdiği belirtilmelidir. Anılan tanıma göre, **lisans anlaşması yapmayı ve ilgili mahkemece belirlenecek FRAND hükümleri ile bağlı olmayı kabul etmek, gönüllülüğe ilişkin bir adi karine teşkil edecektir.** Her ne kadar söz konusu tanım, izleyen başlık çerçevesinde de vurgulanacağı üzere içi doldurulmaya pek çok yönden muhtaç olsa da, mahkeme emri talebine ilişkin analizin merkezinde olan bir kavrama üzerine tanım getirmemiş olan FTC yaklaşımı karşısında, Komisyon yaklaşımının daha üstün tutulması gerektiği düşünülmektedir.

2.5.2. Komisyonun *Google*, *Samsung* ve *Motorola* Kararlarının Değerlendirilmesi

Öncelikle, Komisyonun FRAND’e tabi SEP’lere ilişkin yargı emri meselesine yönelik yaklaşımının ilk kez ortaya konduğu *Google* kararını, *Samsung* ve *Motorola* kararlarından ayırmak gerekmektedir. Bahse konu karar her şeyden önce sadece mahkeme emrine başvurmanın değil, “**başvurma tehdidinde bulunma**”nın da bazı hallerde rekabete aykırı olabileceğini söylemesi bakımından diğer kararlara kıyasen daha sınırlayıcı karakter taşımaktadır. Bununla birlikte *Google* kararı, SEP sahibini yargı emrine başvurmaktan tümüyle alıkoymamakta ve tarafların “iyi niyetle” müzakere masasına oturmasını beklemektedir. Bu bağlamda, müzakerelerin sonuç vermemesi halinde SEP sahibinin anılan yola başvurma hakkı doğacaktır. İkinci olarak, söz konusu kararında Komisyon, lisans anlaşması yapma hususunda “**iyi niyetli müzakerede bulunmaya ilişkin gönüllü olma**” tabirini kullanmak suretiyle “iyi niyet” kurumunu ortaya atmış; ancak anılan kavram, takip eden *Motorola* ve *Samsung* kararları ile “gönüllü olma” kriterine evrilmiştir.

Motorola ve *Samsung* kararlarının kamuoyunu ilgilendiren boyutu da dikkate alınarak, adı geçen kararların üzerinde birkaç yönden ayrıca durulması yerinde olacaktır. Söz konusu kararlardan daha eski tarihli olan *Motorola* kararında, *Motorola*’nın yargı emrine başvurmak ve bu emri uygulatmak suretiyle hakim durumunu kötüye kullanıp kullanmadığı ve ayrıca elindeki SEP’lere ilişkin uyguladığı lisans hükümlerinin

ABİDA'nın 102. maddesi kapsamında haksız olup olmadığını incelenmiştir. Anılan kararda, **Motorola ile FRAND çerçevesinde lisans anlaşması yapmayı ve Alman mahkemelerince belirlenecek lisans ücretine bağlı olmayı kabul eden Apple, gönüllü lisans veren olarak değerlendirilmiştir.** Söz konusu karar ayrıca, patente ilişkin “geçerlilik”, “esaslılık” ve “ihlal” iddialarında bulunmanın Komisyon tarafından gönüllü olmaya engel addedilmeyeceğini teyit emesi bakımından da önem arz etmektedir.¹³⁶

Haklarında mahkeme emri talep edilen standart uygulayıcıları açısından Komisyon'un -kendi tabiriyle- “*güvenli liman*” teşkil eden kararına göre, **ortada “FRAND” taahhüdü ve “gönüllü lisans alan” unsurları var ise, mahkeme emri talep etmek rekabete aykırı olacaktır.** Bu bağlamda, söz konusu talebe maruz kalan standart uygulayıcıları bakımından, “gönüllülük” kriterini yerine getirdikleri müddetçe anılan emre tabi olmaktan kaçınmayı sağlayan bir kurtuluş karinesi getirildiği söylenebilecektir. Ancak niteliği itibariyle adi karine olan söz konusu karinenin aksi, her zaman için SEP sahibi tarafından kanıtlanabilecektir. Yargı emri mekanizmasına başvurmanın meşru kabul edileceği şartlara da açıklık getiren karar, “SEP- mahkeme emri enstrümanı-rekabet hukuku sorumluluğu” üçgeni bakımından teorik planda hem piyasa oyuncuları ve SBK'lar, hem de yargı mercileri ve rekabet otoriteleri için bir hukuki emsal ve rehber teşkil etmektedir.

Komisyonun ***Samsung kararı ise Motorola kararıyla getirilen “güvenli liman” konseptinin somut vaka özelinde uygulandığı ilk ihtilaf olma özelliği taşımaktadır.*** Anılan konseptin detaylandırıldığı söz konusu karar *Motorola* kararı ile birlikte değerlendirildiğinde, kanaatimizce **Komisyon, fikri mülkiyet hakları ve rekabet hukuku etkileşiminde dengeleyici bir yaklaşımı tercih etmiş görünmektedir.** Buna göre, bir taraftan mahkeme emri mekanizması SEP sahibinin fikri mülkiyet hukukundan doğan hak ve yetkilerini etkin kullanabilmesi bakımından tanınmış bir kanun yolu iken, diğer taraftan, bu hak ve yetkilerin piyasada rekabeti engelleyecek şekilde kötüye kullanılmaması gerekmektedir. Bu doğrultuda Komisyon, bir yandan tüketici

¹³⁶ Press Release, Antitrust: Commission Sends Statement of Objections to Motorola Mobility on Potential Misuse of Mobile Phone Standart-Essential Patents-Questions and Answers, (May 6, 2013), http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-403_en.htm, Erişim Tarihi: 15.02.2016.

refahı ve rekabetin tesisi doğrultusunda FRAND taahhüdünün işletilmesi bakımından rekabet hukuku denetiminin olmazsa olmazlığını vurgulamakta, diğer taraftan da SEP sahibi teşebbüsün elindeki değer üzerinden layıkıyla ödüllendirilmesini gözetmektedir. Aktarılan yönleri ışığında bahse konu iki karar, FRAND'e tabi SEP'lerin rol aldığı tüm sektörler için -yeterli seviyede olmasa da- belli oranda hukuki belirlilik sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda AB rekabet hukuku kurallarının konu bakımından nasıl yorumlanacağı meselesine de kısmen çare olmaktadır. Komisyon ayrıca anılan kararları için; Bilgi ve İletişim Teknolojileri sektöründe "patent sulhu"na giden yolun temin edildiği ifadesini kullanmıştır.

Rekabet camiasında pek çok açıdan olumlu karşılanan *Motorola* ve *Samsung* kararlarının kanımızca eleştirilecek yönleri de bulunmaktadır. Öncelikle, Komisyon her ne kadar *Motorola* kararı kapsamında getirdiği güvenli liman kurumunu, lisans müzakerelerine ilişkin 12 aylık azami süre öngördüğü *Samsung* kararında detaylandırmış olsa da, **müzakere süreci içerisinde izlenecek takvim hakkında sessiz kalmıştır. Örneğin, hakkında yargı emri talep edilen tarafın hangi süreye kadar güvenli liman karinesinden yararlanabileceği belirlenmiş değildir.** Zira, anılan karineye dayanabilmeye ilişkin süre; ne SEP sahibinin lisans ücretlerini fahiş seviyelere çekmesine neden olacak şekilde kısa tutulmalı, ne de karşı tarafın ilgili SEP'in değerinden daha az lisans bedeli ödemesine yarayacak oranda uzatılmalıdır. İkincisi, *güvenli liman*ın uygulama kapsamı hususunda da bir netlikten bahsedilememektedir. Buna göre, **müzakereler ihlal iddiasına konu tek bir patent üzerinde mi, yoksa çok sayıda patentten oluşan bir patent portföyü üzerinde mi yapılacaktır?** Eğer cevap patent portföyünden yana olacaksa, bu durumda ilgili patentlere dair ihlal, esaslılık ve hukuki geçerlilik iddiaları ve süreçleri nasıl ilerleyecektir? Dahası, **müzakerede bulunmaya ilişkin "gönüllü olma" faktörünün gösterilmesinin de tek başına yeterli olmadığı düşünülmektedir.** Zira müzakere yapmaya gönüllü olma, her zaman için farklı yorumlara açık olma özelliği taşımaktadır. Kaldı ki, potansiyel lisans alanın müzakere hususunda gönüllü olduğunu bildirmesi; ancak her an bu beyanını geri çekmesi de mümkündür.

Son olarak, her iki kararda da öngörüldüğü üzere, **mahkeme veya tahkimce belirlenecek FRAND ücreti nasıl hesaplanacaktır?** Örneğin, söz konusu hesaplamada

baz alınacak kriter, “1.7.1. numaralı başlık” kapsamında tartışıldığı üzere, standardın patent nezdindeki değeri mi, yoksa standardın lisans alana ait ürünler nezdindeki değeri mi olacaktır, ya da AB Yatay Kılavuzunda belirtildiği üzere ‘fikri mülkiyet hakkının ekonomik değeriyle makul bir ilişki içinde olma’ mı göz önüne alınacaktır? Çoğaltılması mümkün olan tüm bu cevap bekleyen soruların, güvenli liman kurumunun sağladığı hukuki belirliliğe gölge düşürdüğü ve taraflar arasındaki uyuşmazlığı topyekun çözmek yerine bir başka boyuta taşıdığı düşünülmektedir.

2.5.3. Samsung Kararının Orange Book Kararı Bağlamında Değerlendirilmesi

Samsung kararının *Orange Book* kararı ile karşılaştırılmasına gelinecek olursa; yargı emri değerlendirmesi noktasında Komisyonun, *Orange Book* kararına kıyasen, potansiyel lisans alan/davalı lehine bir yaklaşım tercih ettiği düşünülmektedir. Zira *Samsung* kararı kapsamında, davalının mahkeme emri uygulamasından kaçınmak için yapması gereken, FRAND temelli lisans anlaşması akdetmek hususunda gönüllü olduğunu göstermesinden ibarettir. Söz konusu emirden kaçınmaya ilişkin daha sıkı denebilecek şartların varlığını arayan *Orange Book* kararının ise, bu yönüyle SEP sahibi teşebbüse daha yakın durduğu düşünülmektedir.

Orange Book kararının, aradığı şartlar bakımından daha fazla detay vermesi noktasında ise, *Samsung* kararına kıyasen hukuki belirlilik ilkesini karşılamada daha başarılı olduğu söylenebilecektir. Ancak kanaatimizce, anılan kararın “koşulsuz lisans teklifi sunma” şartı açısından eleştirilmesi gerekmektedir. Zira söz konusu şartın katı uygulanması halinde, potansiyel lisans alanın, ilgili patentin hukuki geçerliliği şartına bağlı lisans teklifi yapması engellenmiş olacaktır. Bu durum da, ilgili SEP’lerin geçerli olup olmadığının topyekün sorgulanamaz hale gelebilmesi riskini taşımaktadır.

2.5.4. ABAD Kararının Değerlendirilmesi

Samsung kararı bağlamında bir takım yönleri bakımından eleştirilen Komisyon yaklaşımının, *Huawei-ZTE* davası kapsamında ABAD’ın verdiği nihai karar ile pek çok açıdan iyileştirildiği düşünülmektedir. Öncelikle, **Komisyon’un lisans müzakerelerinde tarafların izleyeceği adımlar ve bu adımların silsilesi hakkında bıraktığı boşlukların ABAD tarafından doldurulduğu görülmektedir.** Buna göre hem SEP sahibinin yargı emri yoluna başvurmadan önce yerine getirmesi gereken

yükümlülükler ve anılan yükümlülüklerin içeriği, hem de söz konusu yükümlülükler karşısında karşı tarafın izleyeceği adımlar, bu adımların içeriği ve zamanlaması netliğe kavuşturulmuştur. Örneğin, SEP sahibinin lisans teklifi sunma yükümlülüğü, karşı tarafın FRAND uyarınca lisans anlaşması yapmaya gönüllü olduğunu alenen beyan etmesiyle başlayacak; diğer yandan, karşı tarafın anılan teklife (olumlu veya olumsuz) ivedilikle dönüş yapması gerekecektir. Ayrıca, ilk adımı atması gereken tarafın SEP sahibi teşebbüs olarak belirlenmesi de kanımızca isabetlidir; zira ilgili SEP'e dair diğer üreticilerle akdettiği ve kamuoyu erişimine- doğal olarak- açık olmayan lisans anlaşmalarını değerlendirerek, ayrımcı olmayan hükümler altında teklif sunabilecek konumda olan taraf, SEP sahibinin kendisidir. Diğer yandan, SEP sahibi için öngörülen “mevcut ihlal hakkında karşı tarafı uyarma yükümlülüğü”nün de yerinde olduğu düşünülmektedir; zira yüksek teknoloji standartlarına ilişkin yüzlerce, hatta binlerce patent barındırabilen Bilgi ve İletişim Teknolojileri gibi sektörler söz konusu olduğunda, bir firmanın farkında dahi olmaksızın patent ihlalinde bulunabilmesi mümkün olabilmektedir.

Bununla birlikte ABAD'ın bahse konu kararında birtakım noktalar bakımından, **kanaatimizce bir politika tercihi olarak kasten boşluklar bıraktığı görülmektedir.** Öncelikle, taraflar arasında anlaşma olmaması halinde üçüncü taraf kararına bırakılabileceği öngörülen **FRAND ücretinin nasıl hesaplanacağı sorusu halen açıklığa kavuşturulmamıştır.** Bununla birlikte, ücrete ilişkin kararın mahkeme veya tahkim mercilerinin teşkil edeceği “üçüncü taraf’a bırakılması iki açıdan **uygun olmuştur:** birincisi, FRAND ücreti tayini, esasen bir sözleşme hukuku meselesidir ve bu anlamda ulusal mahkemeler yahut tahkim heyetleri, konuya dair içtihat geliştirebilecek doğru adreslerdir. İkincisi ise **ABAD'ın muhatap olarak kendisini göstermemesi de isabetli olmuştur;** zira aksi bir durum, ABAD'ı müzakere taraflarının irade serbestisine yetkisini aşan bir müdahalede bulunma konumunda bırakabilecektir. Göze çarpan **diğer bir boşluk ise, SEP sahibinin hakim durumda bulunmak zorunda olup olmamasına ilişkindir.** Düsseldorf mahkemesince yöneltilen soruların “kötüye kullanma” üzerinde yoğunlaşmasına istinaden, ABAD kararında “hakim konum ve SEP ilişkisi” üzerine bir değerlendirme yapılmamıştır.¹³⁷ Bu bağlamda, ilgili soruya dair en güncel yaklaşım Komisyonunki kabul edilmelidir. Hatırlanacağı üzere *Motorola* kararında Komisyon

¹³⁷ A.g.k., para. 42-43.

tarafından, SEP sahibi olmanın tek başına hakim durum sağlamayacağı ve hakim durum değerlendirmesi için ilave koşulların olması gerektiği ifade edilmiştir.¹³⁸

Yukarıda izah edilen artıları ve eksileri ile bir bütün olarak değerlendirildiğinde, ABAD'ın söz konusu kararı kanaatimizce, hakim durumun kötüye kullanımını yasaklayan ABİDA'nın 102. maddesi ile fikri mülkiyet hukukundan kaynaklanan münhasır hak ve yetkiler arasında bir denge gözetmekte ve rekabet otoriteleri ile ulusal mahkemelere, anılan maddenin yorumlanmasına ilişkin önemli bir kılavuz sunmaktadır. Söz konusu kararın FRAND'e tabi SEP'lere ilişkin mahkeme emri uygulamalarına rekabet hukuku perspektifinden nasıl yaklaşılması gerektiğine ilişkin-işaret edilen boşluk ve eleştiriler saklı kalmak kaydıyla- rekabet otoriteleri ve yargı mercileri açısından benimsenebilecek en optimal çözüm olduğu düşünülmektedir.

¹³⁸ European Commission decision pursuant to Article 6(1)(b) of Council Regulation No 139/2004, Case No COMP/M.6381 – *Google/Motorola Mobility*, para. 227-236.

BÖLÜM 3

TÜRKİYE UYGULAMASI

3.1. GENEL

Türkiye uygulaması açısından bakıldığında, ülkedeki fikri mülkiyet altyapısının halen gelişmekte olması ve mevcut ekonomik konjonktür ile sanayi politikalarının uluslararası düzeyde yüksek teknolojiler geliştirmeye henüz yeterince elverişli olmaması (Aygördü, 2012, 196-215) nedeniyle SEP kavramı günümüz için ileri tartışma konusu arz etmektedir.

Diğer taraftan, fikri mülkiyet hukuku sitemimizde kapsamlı bir patent haklarının korunması rejiminin olduğu söylenebilecektir. Patent hakkına tecavüz halinde patent sahibinin talepleri genel olarak, 551 sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname¹³⁹'nin 137. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre; patent hakkı tecavüze uğrayan patent sahibi, mahkmeden, özellikle; patent hakkına tecavüz fiillerinin durdurulması, tecavüzün giderilmesi ve maddi ve manevi zararın tazmini, patent hakkına tecavüz suretiyle üretilen veya ithal edilen ürünlere, bunların üretiminde doğrudan doğruya kullanılan araçlara ve patente bağlı bir usulün kullanımını sağlayan araçlara el konulması, mümkün olduğu takdirde el konulan ürün ve araçlar üzerinde kendisine mülkiyet hakkının tanınması, patent hakkına tecavüzün devamını önlemek üzere tedbirlerin alınması, özellikle anılan maddenin üçüncü bendine göre el konulan ürünlerin ve araçların şekillerinin değiştirilmesi veya patent hakkına tecavüzün önlenmesi için, kaçınılmaz ise, imhası, patent hakkına tecavüz eden kişi aleyhine verilen

¹³⁹ <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/4.5.551.pdf> Erişim Tarihi: 12.2.2016

mahkeme kararının, masrafları tecavüz eden tarafından karşılanarak, ilgililere tebliğ edilmesi ve kamuya ilan yoluyla duyurulması talebinde bulunabilmektedir.

Meselenin Türk rekabet hukuku boyutuna gelindiğinde ise, konuya ilişkin gündeme gelen temel düzenleme, “Yatay İşbirliği Anlaşmaları Hakkında Kılavuz (Türkiye Yatay Kılavuzu)”dur. İzleyen başlıklar altında öncelikle, adı geçen düzenlemenin SEP, FRAND ve standart belirleme kavramlarına ilişkin ilgili hükümleri aktarılacak; akabinde, Türkiye uygulaması bakımından değerlendirme ve önerilere yer verilecektir.

3.2. YATAY İŞBİRLİĞİ ANLAŞMALARINI HAKKINDA KILAVUZ

Standart belirleme faaliyeti, SEP kavramı ve FRAND taahhüdü mekanizması hususları özelinde Türkiye modelinde bakıldığında karşılaşılan temel düzenleme, AB Yatay Kılavuzunun iç hukuka aktarılması neticesinde ortaya çıkan Yatay İşbirliği Anlaşmaları Hakkında Kılavuz (Türkiye Yatay Kılavuzu)dur.

İlk olarak, adı geçen düzenlemenin “Standardizasyon Anlaşmaları” başlıklı bölümü kapsamında, anılan anlaşmaların bir “standart belirleme faaliyeti” çıktısı olarak ele alındığı görülmektedir. Kılavuzda bu anlaşmaların “yeni, iyileştirilmiş ürünler ya da pazarlar ortaya çıkarmak ve arz koşullarının geliştirilmesini desteklemek” gibi yollarla önemli olumlu ekonomik etkiler yaratabildiği vurgulanmış,¹⁴⁰ diğer taraftan söz konusu anlaşmaların rekabeti kısıtlayıcı etkilere de yol açabileceğine dikkat çekilmiştir.¹⁴¹ Kılavuza göre bu durum, başlıca üç şekilde gerçekleşebilir: “Fiyat rekabetinde azalma, pazarın inovasyon teknolojilerine kapatılması ve **standarda etkin erişimin engellenmesi suretiyle bazı teşebbüslerin dışlanması veya bu teşebbüsler aleyhine ayrımcılık yapılması.**”¹⁴²

Standart belirlemenin rekabet karşıtı etkiler doğurabildiği üçüncü durum, standardizasyonun, belirli teşebbüslerin, standart belirleme sürecinin sonuçlarına, yani teknik şartlara ve/veya **standartı uygulamak için asli öneme sahip fikri mülkiyet haklarına** etkin erişimini engellemek suretiyle rekabeti kısıtlayıcı etkilere yol açmasıdır.

¹⁴⁰ Türkiye Yatay Kılavuzu, para. 235

¹⁴¹ Para. 236.

¹⁴² Para. 236.

Bir teşebbüsün standardın sonuçlarına erişiminin tamamen engellenmesi ya da yasaklayıcı veya ayırıcı koşullara bağlanması durumunda, rekabeti kısıtlayıcı etki riski doğmaktadır.¹⁴³ Kılavuz kapsamında ayrıca, bir “**standardın uygulanması açısından temel öneme sahip fikri mülkiyet hakları**”nı elinde tutan bir katılımcının bu haklar sayesinde, standardın kullanımını kontrol eder hale gelebileceği; dolayısıyla, standardın bir giriş engeli oluşturduğu hallerde söz konusu katılımcının standardın ilişkili olduğu ürün veya hizmet pazarını bu yolla kontrol edebileceğine dikkat çekilmektedir. Bu durumun da teşebbüslerin, örneğin, standardın kabulünden sonra gerekli fikri mülkiyet haklarını lisanslamayı reddetmek ya da aşırı lisans bedeli almak suretiyle kullanıcıların standarda etkin erişimini engellemek yoluyla, rekabete aykırı davranmalarına imkân tanıyabileceği vurgulanmaktadır.¹⁴⁴

Yukarıda dikkat çekilen rekabetçi kaygıların giderilmesi ve standarda etkin erişimi teminen FRAND ilkelerine işaret eden Kılavuz kapsamında, anılan ilkeler için şu ifadelere yer verilmektedir:

“Sahibi oldukları fikri mülkiyet haklarının ellerindeki standartta yer almasını isteyen katılımcılar, zorunlu hakları tüm üçüncü taraflara **ayırıcı olmayan, adil ve makul şartlar** altında lisanslamayı yazılı olarak, geri alınamaz biçimde taahhüt etmelidir.”¹⁴⁵

Kılavuz çerçevesinde ayrıca FRAND taahhüdünün, bir “**standarda dahil edilen fikri mülkiyet hakkı koruması altındaki zorunlu teknolojiler**”in, o standardın kullanıcılarının erişimine ayırıcı olmayan, adil ve makul koşullar altında açık olmasını sağlamak üzere tasarlandığının da altı çizilmektedir.¹⁴⁶ Dahası, FRAND taahhüdünün standardın kabulünden önce verilmesi gerektiği hüküm altına alınmak suretiyle, lisans ücretinin belirlenmesine ilişkin *ex ante* müzakere doktrinin benimsendiği görülmektedir.¹⁴⁷ Anılan hükümlerin yanı sıra, Yatay Kılavuz’da aynı zamanda FRAND ücretlerinin adil ve makul olup olmadığının tespitinde hangi kriterlerin kullanılabilmesine yönelik yol gösterici öneriler de sunulmaktadır.¹⁴⁸

¹⁴³ Para. 239.

¹⁴⁴ Para. 240.

¹⁴⁵ Para. 256.

¹⁴⁶ Para. 258.

¹⁴⁷ Para. 256.

¹⁴⁸ Para. 260, 261. Söz konusu yöntemler çalışmada “2.4. numaralı başlık” kapsamında incelenmektedir.

Diğer taraftan, kılavuz kapsamında bir standart için esaslı olan fikri mülkiyet hakkı ile pazar gücü ilişkisinin de üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda, söz konusu hakların, sahipleri lehine pazar gücü bahşetmesi ya da bunların pazar güçlerini artırmasının mümkün olduğu, ancak bir “**standart için gerekli olan fikri mülkiyet hakları**”na sahip olmanın, tek başına pazar gücü anlamına gelmeyeceği ifade edilerek, pazar gücü hususunun somut olay özelinde değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.¹⁴⁹

3.3. BÖLÜM DEĞERLENDİRMESİ

Öncelikle belirtilmelidir ki, Türkiye Yatay Kılavuzu, mehz AB Yatay Kılavuzunun başarıyla iç hukukumuzda aktarıldığı bir düzenleme niteliği taşımaktadır. Atıf yapılan ilgili hükümleri bir bütün olarak ele alındığında söz konusu Kılavuz, dünya çapındaki rekabet otoriteleri nezdinde yoğun tartışmalara sahne olan SEP ve FRAND kavramları bakımından Türk rekabet hukukundaki boşluğu doldurması yönüyle, konuya ilişkin önemli bir rehber olma işlevi görmektedir.

Mevcut tezde “standarda esas patent” olarak geçen, AB Yatay Kılavuzu kapsamında da “standardın uygulanması için zorunlu olan fikri mülkiyet hakkı”¹⁵⁰ lafzıyla ifade edilen SEP kavramının, Türkiye Yatay Kılavuzunda “standartı uygulamak için asli öneme sahip fikri mülkiyet hakları”¹⁵¹, “standarda dahil edilen fikri mülkiyet hakkı koruması altındaki zorunlu teknolojiler”¹⁵², “standart için gerekli olan fikri mülkiyet hakları”¹⁵³ şeklindeki ifadelerle yer verilmek suretiyle, Türk rekabet hukuku literatürüne -kanaatimizce isabetli olarak- kazandırılmış olduğu görülmektedir.

SEP kavramı özelinde ülkemiz için sağlanan hukuki altyapının aynı zamanda FRAND ilkeleri açısından da söz konusu olduğu söylenebilecektir. Zira, AB rekabet hukukunda geçerli olan “makul lisans ücretine ilişkin *ex ante* müzakere doktrini, lisans ücretinin tespitinde izlenecek yöntemler, SBK’lar tarafından SEP’lerin FRAND çerçevesinde lisanslanmasına ilişkin fikri mülkiyet politikaları işletilmesi ... vb. ”gibi FRAND taahhüdü özelinde gündeme gelen pek çok mesele,¹⁵⁴ Yatay Kılavuz ile

¹⁴⁹ Para. 240.

¹⁵⁰ *Essential Intellectual Property Right for Implementing the Standard*. (AB Yatay Kılavuzu, para. 268.)

¹⁵¹ Para. 239.

¹⁵² Para. 258.

¹⁵³ Para. 240.

¹⁵⁴ Anılan meseleler “1.7. numaralı başlık” kapsamında incelenmektedir.

birlikte Türk rekabet hukuku tarafından da benimsenmiş olmaktadır. Bu durumun aynı zamanda standart belirleme faaliyeti katılımcıları ve SEP'e ilişkin lisans anlaşmalarına veya müzakerelerine taraf olan teşebbüsler açısından önemli ölçüde hukuki belirlilik ve ticari güven ortamı sağlayacağı da düşünülmektedir. Nitekim anılan kazanımların, patentli teknoloji geliştirmeye ilişkin yenilik yapma teşvikini artırmak ve teknik standartların yaygın kullanımını temin etmek suretiyle, sağlıklı rekabet ortamının tesisi ve geliştirilmesi bakımından da etkinlik sağlayacağı değerlendirilmektedir.

3.4. UYGULAMAYA YÖNELİK TESPİT VE ÖNERİLER

Mevcut bölüm kapsamında belirtildiği üzere, fikri mülkiyet hukuku sistemimizde patent hakkı sahibinin anılan hakkına tecavüz halinde başvurabileceği mahkeme emri uygulamaları mevcutken, SEP kavramının ülkemiz için halihazırda yabancı bir kavram olması söz konusudur. Bununla birlikte, ülkemizdeki fikri ve sınai haklar hukuk mahkemelerinde görülmekte olan patent ihlali davalarında, rekabet hukuku kurallarının ne derece uygulanabileceği, rekabet otoritelerinin derdest davalara, AB ve ABD sistemlerindeki gibi görüş sunup sunamayacağı, mahkemenin bahsettiği yargı emrinin Türk Rekabet Kurumunca, hakim durum doktrini bağlamında nasıl yorumlanacağı soruları, uygulamaya yönelik kritik meseleler olarak gündeme gelmektedir.

Çalışmada sunulan ilgili rekabet otoritesi kararlarından görüleceği üzere; gerek AB gerek ABD'de, patent sahibinin ihlal iddiasıyla açtığı davalarda öne sürdüğü mahkeme emri talepleri hususunda, davaya bakan mahkemelerin, rekabet hukukuna dayanan savunma argümanlarını kabul ettiği ve talebe konu mahkeme emrine hükmedip etmeme noktasında rekabet hukuku kuralları çerçevesinde bir analize gittiği görülmektedir. Bunun yanı sıra, Komisyonun 1/2003 sayılı Tüzüğü¹⁵⁵nün 15. maddesi çerçevesinde, gerek Komisyonun gerekse de AB düzeyindeki ulusal rekabet otoritelerinin görülmekte olan bir patent davasına, hukuken müdahil olmaksızın bağlayıcı olmayan yazılı veya sözlü görüş (*amicus curiae brief*)¹⁵⁶ sunmasını sağlayan bir mekanizma düzenlenmektedir.

¹⁵⁵ Council Regulation (EC) No 1/2003 of 16 December 2002 on the implementation of the rules on competition laid down in Articles 81 and 82 of the Treaty Erişim Tarihi: 4.11.2015

¹⁵⁶ Roma Hukukundan günümüze gelen ve Türkçe'ye "mahkeme dostu" (*friend of court*) şeklinde çevrilebilecek olan *amicus curiae* kurumunun, ABİDA'nın 101. ve 102. maddelerinin uygulanması bakımından Komisyon ile AB üyesi ülkelerdeki ulusal mahkeme kararları arasında uyumu ve işbirliğini temin etme politikasının bir parçası olduğunu belirten ilgili bildiri için bkz. [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52004XC0427\(03\)&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52004XC0427(03)&from=EN), Erişim Tarihi: 28.2.2016

Adı geçen madde hükmüne göre, ülkesindeki rekabet otoritesiyle rekabet hukuku kurallarının uygulanması hususunda protokol imzalayan yerel mahkemeler, baktığı davalara rekabet otoritesinin görüş sunmasına izin vermiŐ olmaktadır. Yargı kararı ile rekabet merci kararları arasındaki olası çatışmaları da önlemeye hizmet eden bu kurumun, gerekli yasal düzenlemeler ile ülkemiz için de işletilmesinin son derece yararlı olacağı düşünülmektedir. Son aşamada, ABAD kararı örneğinde olduğu gibi, “gönüllü lisans alan” unsurunu açıklayan ve patent sahibinin rekabete uygun olarak mahkeme emri talep edebileceği Şartları ngren bir içtihadın, Türk rekabet otoritesi tarafından rekabet hukukumuzda kazandırılması gerektiği değerlendirilmektedir.

SONUÇ

FRAND'e tabi SEP'ler hakkındaki mahkeme emri uygulamamalarının rekabet otoriteleri tarafından nasıl ele alınacağı sorusu, son yıllarda önemi gittikçe artan bir tartışma konusu haline gelmiştir. Öncelikle belirtilmelidir ki, rekabet hukukunun konuya müdahil olabilirliliğini sorgulayan mevcut görüşler bir yana, uygulamada rekabet otoritelerinin, hakim durumun kötüye kullanılması veya başka rekabet hukuku ihlallerine yol açabilecek olması bakımından FRAND'e tabi SEP'ler hakkındaki yargı emri talepleri karşısında aktif bir tavır sergiledikleri görülmektedir. AB ve ABD rekabet hukuku çerçevesinde karşılaştırmalı analize odaklanan mevcut çalışmada bu bağlamda, FTC ve Komisyonun konuya dair yaklaşımları ile ABAD'ın yaklaşımı incelenmiştir.

Bu bağlamda ilk olarak, FRAND'e tabi SEP'lere ilişkin yargı emri talep etmenin *per se* ihlal olmadığı, söz konusu emrin şartlar elverdiği ölçüde SEP sahibi için hukuki bir başvuru aracı teşkil ettiği hususunda FTC ve Komisyon tarafından aynı yaklaşımın benimsendiği belirtilmelidir. Diğer taraftan, her iki rekabet otoritesi de FRAND'e tabi SEP'ler hakkındaki yargı emri taleplerini değerlendirmede “gönüllü lisans alan” kriterine ayrı bir önem atfeder görünmektedir. Yine her iki rekabet otoritesinin de, mahkeme emri enstrümanına son çare olarak başvurulması gerektiği hususunda mutabık oldukları söylenebilecektir. Bunun yanı sıra, gerek FTC gerek Komisyon tarafından lisans koşullarının tayini noktasında “tarafsız üçüncü merci” adres gösterilmektedir. Ancak, mahkeme emri analizinin merkezinde olan bir kavramın tanımına ilişkin sessiz kalan FTC yaklaşımı karşısında, kavrama ilişkin tanım getiren Komisyon yaklaşımının daha üstün tutulması gerektiği düşünülmektedir.

Komisyon'un bu bağlamda ön plana çıkan “*Motorola*” ve “*Samsung*” kararlarına göre, ortada “FRAND” taahhüdü ve “gönüllü lisans alan” unsurları var ise, mahkeme

emri talep etmek rekabete aykırı olacaktır. “Gönüllülük kavramı” ise, *Motorola* kararı kapsamında “lisans anlaşması yapmayı ve ilgili mahkemece belirlenecek FRAND hükümleri ile bağlı olmayı kabul etmek” şeklinde tanımlanmıştır. Bununla birlikte, FRAND’e tabi SEP’ler bakımından AB rekabet hukuku kurallarının nasıl yorumlanacağı meselesine kısmen çare olması yönüyle rekabet camiasınca olumlu karşılanırsa da, anılan kararların kanımızca eleştirilecek yönleri de bulunmaktadır. Öncelikle, müzakereye bulunmaya ilişkin “gönüllü olma” faktörünün gösterilmesinin de tek başına yeterli olmadığı düşünülmektedir. Zira, “müzakere yapmaya gönüllü olma” her zaman için farklı yorumlara açık olma özelliği taşımaktadır. Ayrıca hangi süreye kadar “güvenli liman” karinesinden yararlanabileceği, müzakere süreci içerisinde izlenecek takvimin ve lisans teklifinin içeriği, ihlale konu bir patent portföyü olduğunda müzakerelerin kapsamının nasıl belirleneceği, FRAND uyarınca makul ve ayrımcı olmayan ücretin nasıl hesaplanacağı... vb. gibi çoğaltılması mümkün pek çok soru, güvenli liman kurumunun sağladığı ifade edilen hukuki belirliliğe kanımızca gölge düşürmektedir.

Diğer taraftan, *Motorola* ve *Samsung* kararlarıyla ön plana çıkan Komisyon yaklaşımının, *Huawei-ZTE* davası kapsamında ABAD’ın verdiği nihai karar ile pek çok açıdan iyileştirildiği düşünülmektedir. Söz konusu ABAD kararı incelendiğinde öncelikle, Komisyon’un lisans müzakerelerinde tarafların izleyeceği adımlar ve bu adımların silsilesi hakkında bıraktığı boşlukların- kısmen de olsa- doldurulmuş olduğu görülmektedir.

Sonuç itibarıyla, ABAD’ın söz konusu kararı kanaatimizce, hakim durumun kötüye kullanımını yasaklayan ABİDA’nın 102. maddesi ile fikri mülkiyet hukukundan kaynaklanan münhasır hak ve yetkiler arasında bir denge gözetmekte ve rekabet otoriteleri ile ulusal mahkemelere anılan maddenin yorumlanmasına ilişkin önemli bir kılavuz sunmaktadır. Söz konusu kararın FRAND’e tabi SEP’lere ilişkin yargı emri uygulamalarına rekabet hukuku perspektifinden nasıl yaklaşılması gerektiğine ilişkin -işaret edilen boşluk ve eleştiriler saklı kalmak kaydıyla- rekabet otoriteleri ve yargı mercileri açısından benimsenebilecek en optimal çözüm olduğu düşünülmektedir.

AB ve ABD rekabet hukuku uygulamasının incelenmesinin ardından Türkiye uygulamasına bakıldığında ise, SEP kavramı ülkemiz açısından, mevcut teknolojik ve fikri mülkiyet altyapısının elverişli olmaması gibi nedenlerde bugün için ileri bir

tartışma konusu arz ederken, patent hakkı sahibinin anılan hakkına tecavüz halinde başvurabileceği mahkeme emri uygulamaları fikri mülkiyet hukuku sistemimizde mevcuttur. Konunun Türk rekabet hukuku boyutu açısından bakıldığında ise, SEP kavramı ve FRAND ilkeleri özelinde karşılaşılan temel düzenleme, AB Yatay Kılavuzunun iç hukuka aktarılması neticesinde ortaya çıkan Türkiye Yatay Kılavuzdur. Söz konusu düzenleme, dünya çapındaki rekabet otoriteleri nezdinde yoğun tartışmalara sahne olan SEP ve FRAND kavramları bakımından Türk rekabet hukukundaki boşluğu doldurması yönüyle, konuya ilişkin önemli bir rehber olma işlevi görmektedir.

Diğer taraftan, ülkemizdeki fikri ve sınai haklar hukuk mahkemelerinde görülmekte olan patent ihlali davalarında, rekabet hukuku kurallarının ne derece uygulanabileceği, rekabet otoritelerinin derdest davalara, AB ve ABD sistemlerindeki gibi görüş sunup sunamayacağı, mahkemenin bahsettiği yargı emrinin Türk Rekabet Kurumunca, hakim durum doktrini bağlamında nasıl yorumlanacağı soruları, uygulamaya yönelik kritik meseleler olarak gündeme gelmektedir. Bu bağlamda, yargı kararı ile rekabet merci kararları arasındaki olası çatışmaları da önleyebilmek amacıyla AB örneğinde olduğu gibi *amicus curiae* benzeri politikaların gerekli yasal düzenlemeler ile ülkemiz için de işletilmesinin son derece yararlı olacağı düşünülmektedir. Son aşamada, ABAD kararı örneğinde olduğu gibi, “gönüllü lisans alan” unsurunu açıklayan ve patent sahibinin rekabete uygun olarak mahkeme emri talep edebileceği şartları öngören bir içtihadın, Türk rekabet otoritesi tarafından rekabet hukukumuza kazandırılması gerektiği değerlendirilmektedir.

ABSTRACT

Recently, standard essential patents (SEPs) has been a novel competitive concern along with the traditional competitive concerns as “collusion” or “exclusionary conducts.” The anticompetitive harm arising in the SEP context can be divided into two fundamental categories as “SEP’s owner’s deceptive practices during the standardization process” and “the strategic licensing practices after the standard has been adopted”. The second category on which this study mainly focus contains three subtitles as “hold-up”, “refusal to deal” and “injunction relief”.

The central question the present study address is how “injunctions” in respect of “FRAND-encumbered SEPs” are treated by competition authorities using antitrust enforcement tools. In that respect, the study aims to contribute a practical discussion on the antitrust liability of SEP owners who use injunctions for FRAND encumbered SEPs by analysing cases from USA and EU. By providing a comparative analysis of the application of EU competition law and U.S. antitrust law, the ideal approach for the competition authorities is tried to be proposed. Within the light of the approaches of EU and U.S. systems, this thesis serves the purpose to make an efficient contribution regarding SEP and FRAND concepts to Turkish competition law literature.

KAYNAKÇA

AIPPI Special Committee On Patents and Standards (Q222) (2014), “Availability of injunctive relief for FRAND-committed standard essential patents, incl. FRAND-defence in patent infringement proceedings” Report -Work Plan Item #5, <http://aippi.org/download/committees/222/Report222AIPPI+report+on+the+availability+of+injunctive+relief+for+FRAND-committed+standard+essential+patentsEnglish.pdf>

ANGELOV, M. (2013), The “Unexceptional Circumstances” Test: Implications for FRAND commitments from the Essential Facilities doctrine under Article 102 TFEU”, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2324072

ARIÖZ, A., ÖZBEK, Ö. C. (2010), “Hakim Durumun Kötüye Kullanılmasının Sonucu Olarak Zorunlu Lisanslama: Değerlendirme Kriterleri ve Uygulanan Standartlar”, *Rekabet Dergisi*, Vol:11, No: 3, s.1-49

ARMSTRONG, A., MUELLER, J. ve SYRETT, T. (2014), ‘The Smartphone Royalty Stack: Surveying Royalty Demands for the Components Within Modern Smartphones’, <http://ssrn.com/abstract=2443848>

AYGÖRDÜ, H. (2012), Türkiye’deki patent başvuru sayılarını artırmaya yönelik stratejik öneriler, Doktora Tezi, Ankara

BAYRAMOĞLU, S. N. (2012), Rekabet Hukukunda Fikri Mülkiyet Haklarının Toplu Yönetimi: Patent Havuzları ve Standart Belirleme, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezi, Ankara

BEKKERS, R. (2015) “Concerns And Evidence For Ex-Post Hold-Up With Essential Patents”, Eindhoven University of Technology, The Netherlands, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2663939

BERA, R. K. (2015), “Standard-Essential Patents (SEPs) and ‘fair, reasonable and non-discriminatory (FRAND) licensing”, Acadinnet Education Services, India Pvt. Ltd., Bangalore 560037, India, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2557390

BESSEN, J. (2003), “Patent Thickets: Strategic Patenting of Complex Technologies”

- BIDDLE, B., WHITE, A., WOODS, S. (2010), ‘How Many Standards in a Laptop? (And Other Empirical Questions)’, <http://ssrn.com/abstract=1619440>
- BIRD, R. (2013), “A Guide to Patent Litigation”, June 2013, [http://www.freshfields.com/uploadedFiles/SiteWide/Knowledge/A%20guide%20to%20patent%20litigation%20in%20Spain\(1\).pdf](http://www.freshfields.com/uploadedFiles/SiteWide/Knowledge/A%20guide%20to%20patent%20litigation%20in%20Spain(1).pdf)
- BROOKS, R. G. ve GERADIN, D. 2010, “Interpreting and Enforcing the Voluntary FRAND Commitment”, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1645878
- BUE, M. L. (2015) “The Commission Decisions On Samsung and Motorola: the Antitrust Effects of Licensing ‘SEPS’”, http://lawprofessors.typepad.com/antitrustprof_blog/2015/08/the-commission-decisions-on-samsung-and-motorola-the-antitrust-effects-of-licensing-seps.html
- CARLTON, D. ve SHAMPINE, A. (2013), “An Economic Interpretation of FRAND”, <http://ssrn.com/abstract=2256007>
- CARRIER, A (2007), ‘*Pictures at the New Economy Exhibition: Why the Antitrust Modernization Commission Got It (Mostly) Right*’, 38 RUTGERS L.J. 473, 476–77
- COTTER, T. F. (2009), “Patent Holdup, Patent Remedies, and Antitrust Responses”, 34 *Journal of Corporate Law* 1151, Vol:34:4, s.101-158
- COTTER, T. F. (2013), “The Comparative Law and Economics of Standard-Essential Patents and FRAND Royalties”, *Texas Intellectual Property Law Journal*, Forthcoming; Minnesota Legal Studies Research Paper No. 13-40
- COTTER, T.F. ve GOLDEN, J. M. (2015), “Empirical Studies Relating to Patents-Remedies”, Legal Studies Research Paper Series Research Paper No. 15-31
- DAY, J. (2013), “White Paper: Standards-Essential Patents and Injunctive Relief”, http://www.jonesday.com/standards-essential_patents/
- DAY, J. (2014), “Antitrust Alert: China’s MOFCOM conditionally clears Microsoft/Nokia and Merck/AZ”, <http://www.jonesday.com/antitrust-alert--chinas-mofcom-conditionally-clears-microsoftnokia-and-merckaz-05-22-2014/>
- DILLICKRATH, T. ve EMANUELSON, D. (2013), “Injunctive Relief and the Noerr-Pennington Doctrine: The Search for Clarity on a Muddied Pitch”, *Competition Policy International Antitrust Chronicle*, March 2013(1)
- DOLMANS, M. (2002), “Standards for Standards”, *Fordham International Law Journal*, Vol: 26, s.163-208,
- ECSIP CONSORTIUM (2014), ‘Patents in standards: A modern framework for IPR-based standardization - A study prepared for the European Commission Directorate-General

for Enterprise and Industry.’ Ref. Ares (2014)917720 - 25/03/2014, http://ec.europa.eu/enterprise/policies/industrial-competitiveness/industrial-policy/intellectual-property-rights/patents-standards/index_en.htm

EGAN, E. J. ve TEECE, D. J. (2015), “Untangling the Patent Thicket Literature”, Working Paper#7, Tusher Center for Management of Intellectual Capital, <http://businessinnovation.berkeley.edu/intellectual-capital/working-papers/>

EUROPEAN COMMISSION (2011), ‘Guidelines on the applicability of Article 101 of the Treaty on the Functioning of the European Union to horizontal co-operation agreements’, <http://ec.europa.eu/competition/antitrust/legislation/horizontal.html>

EUROPEAN COMMISSION (2011), “A strategic vision for European standards: Moving forward to enhance and accelerate the sustainable growth of the European economy by 2020”, <http://www.eumonitor.eu/9353000/1/j9vvik7m1c3gyxp/viq069b2jhw>

FARRELL, J., HAYES, J., SHAPIRO ve SULLIVAN, T. (2007), “Standard Setting, Patents and Hold-up”, *Antitrust Law Journal*, Vol. 74, No. 3, s. 603–670

GALETOVIC, A. ve GUPTA, K. (2015), “Royalty Stacking and Standard Essential Patents: Theory and Evidence from the World Mobile Wireless Industry”, Hoover Institution Working Group on Intellectual Property, Working Paper Series No. 15012, <http://hooverip2.org/wp-content/uploads/ip2-wp15012-paper.pdf>

GERADIN, D. ve LAYNE-FARRER, A. (2011),” Patent Value Apportionment Rules for Complex, Multi-Patent Products”, TILEC Discussion Paper, <http://ssrn.com/abstract=1750234>

GERADIN, D. ve RATO, M. (2006), “Can Standard-Setting lead to Exploitative Abuse? A Dissonant View on Patent Hold-Up, Royalty Stacking and the Meaning of FRAND”, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=946792

GERADIN, D. ve RATO, M. P. (2006), “Can Standard-Setting lead to Exploitative Abuse? A Dissonant View on Patent Hold-Up, Royalty Stacking and the Meaning of FRAND”, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=946792

GERADIN, D., LAYNE-FARRAR, A. ve PADILLA, J. (2008), ‘The Complements Problem within Standard Setting: Assessing the Evidence on Royalty Stacking’, *Boston University Journal of Science and Technology Law*, Vol. 14, No. 2

GILBERT, R. (2011), “Deal or No Deal? Licensing Negotiations in Standard-Setting Organizations”, *Antitrust Law Journal*, Vol. 77, No. 3, s. 855–888

GINGSBURG, D. H., WONG-ERWIN, K. W. ve WRIGHT, J. D. (2015) “The Troubling Use of Antitrust To Regulate FRAND Licensing”, *CPI Antitrust Chronicle*, Vol: 10, No: 1, s. 2-8

GINSBURG, D. H., OWINGS, M. O. ve WRIGHT, D. W. (2014), “Enjoining Injunctions: the Case Against Antitrust Liability for Standard Essential Patent Holders Who Seek Injunctions”, *The Antitrust Source*, http://www.americanbar.org/content/dam/aba/publishing/antitrust_source/oct14_ginsburg_10_21f.authcheckdam.pdf

GOLDEN, J. M. (2012), “Injunctions as More (or Less) Than ‘Off Switches’: Patent-Infringement Injunctions’ Scope,” *90 Texas Law Review*, s.1399-1472

GRASSLER, F. ve CAPRIA, M. A. (2003), “Patent Pooling: Uncorking a Technology Transfer Bottleneck and Creating Value in the Biomedical Research Field”, *Journal of Commercial Biotechnology*, Vol: 9, No: 2, s.111-118

GUPTA, K. ve SNYDER, M. (2014), ‘Smart Phone Litigation and Standard Essential Patents’, Hoover IP Working Paper Series No. 14006, <http://ssrn.com/abstract=2492331>

HOVENKAMP, H. J. (2007), ‘*Standards Ownership and Competition Policy*’, 48 B.C. L. REV. 87, 104–06

HOVENKAMP, H. J. (2008), “The Walker Process Doctrine: Infringement Lawsuits as Antitrust Violations,” <http://ssrn.com/abstract=1259877>

HYLTON, K. N. (2005) “Section 2 and Article 82: A Comparison of American and European Approaches to Monopolization Law”, Boston University School of Law, Working Paper Series, Law and Economics Working Paper, No. 06-11

INTERNATIONAL TELECOMMUNICATION UNION (2014), ‘Understanding patents, competition & standardization in an interconnected world’, http://www.itu.int/en/ITU-T/Documents/Manual_Patents_Final_E.pdf

JACOB, R. (2013), “Competition Authorities Support Grasshoppers: Competition Law as a threat to Innovation”, *Competition Policy International*, Vol. 9, No. 2, Autumn 2013

JONES, A. (2014), “Standard-essential patents: FRAND commitments, injunctions and the smartphone wars”, King’s College London Dickson Poon School of Law, Legal Studies Research Paper Series, <http://ssrn.com/abstract=2394495>

KASEBERG, T. (2012), “*Intellectual Property, Antitrust and Cumulative Innovation in the EU and the US*”, Hart Publishing, Oxford, United Kingdom

KÖKTÜRK, N. S. (2012), *Telekomünikasyon Sektöründe Dikey Bütünleşik Firma Davranışlarının Düzenlenmesi: Sektörel Düzenleme Ve Rekabet Hukuku*, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezi, Ankara

LAROUCHE, P. ve ZINGALES, N. (2014), “Related To Standard-Essential Patents: Time For The CJEU To Set Fair And Reasonable Presumptions” , <http://ssrn.com/abstract=2536829>

- LAYNE-FARRAR, A. (2010), “Be My FRAND: Standard Setting And Fair Reasonable And Non-Discriminatory Terms”, http://www.2.aipla.org/html/spring/2010/papers/Layne-Farrar_papaer.pdf.
- LAYNE-FARRAR, A. ve ERWIN, K. W.(2014), “Methodologies for Calculating FRAND Royalty Rates and Damages: An Analysis of Existing Case Law”, Law360, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2668623
- LEMLEY, M. (2009), ‘Distinguishing Lost Profits From Reasonable Royalties’, *William & Mary Law Review*, Vol: 51, Issue 2, Article 10, s. 655–674
- LEMLEY, M. A. ve WEISER, P. J. (2007) “Should Property or Liability Rules Govern Information?,” 85 *Texas Law Review*, s. 783-841
- LEMLEY, M. ve SHAPIRO, C. (2013), “A Simple Approach to Setting Reasonable Royalties for Standard-Essential Patents”, Stanford Public Law Working Paper, No. 2243026
- LEMLEY, M., SHAPIRO, C. (2007), ‘Patent Holdup and Royalty Stacking’, *Texas Law Review*, Vol. 85, s. 1990–2049
- LEMLEY, M.ve SHAPIRO, C. (2007), “Patent Holdup and Royalty Stacking”, *Texas Law Review*, Vol. 85, s. 1990–2049
- LERNER, J. ve TIROLE, J. (2002), “Efficient Patent Pools”, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=322000
- LLOBET, G. ve PADILLA, J. (2014), “The Optimal Scope of the Royalty Base in Patent Licensing”, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2417216
- Lundqvist, B (2014), *Standardization Under EU Competition Rules And US Antitrust Laws, The Rise And Limits Of Self Regulation*, Edward Elgar Publishing Limited, The Lypiatts, UK
- MARASCO, A. A. (2002) “Standards-Setting Practices: Competition, Innovation and Consumer Welfare”, testimony before the Federal Trade Commission and Department of Justice, <http://www.ftc.gov/opp/intellect/020418marasco.pdf>
- MARINIELLO, M. (2011), ‘Fair, Reasonable and Non-Discriminatory (FRAND) terms: a challenge for competition authorities’, *Journal of Competition Law & Economics*, 7(3), pp. 523–541
- MERGES, R. P. (1999), “Institutions for Intellectual Property Transactions: The Case of Patent Pools”
- MICHEL, S. “Bargaining for RAND Royalties in the Shadow of Patent Remedies Law”, *Antitrust Law Journal*, Vol: 77, s. , 889- 892

MILLER, J. S. (2006), “Standard Setting, Patents and Access Lock-in: RAND Licensing and the Theory of the Firm”, Lewis & Clark Law School Research Paper Series, <http://www.ssrn.com/link/Lewis-Clark-LEG.html>

MUELLER, J. M., (2013), *Patent Law, 4th edition*. New York, N.Y., Aspen Publishers.

National Research Council of the National Academies (2013), *Patent Challenges for Standard Setting In The Global Economy- Lessons From Information and Communications Technology*, The National Academies Press, 500 Fifth Street, NW, Washington DC 20001

OECD (2002) “STANDARD SETTING”, DAF/COMP(2010)33, <http://www.oecd.org/daf/competition/sectors/47381304.pdf>

OECD (2010), “Policy roundtable on Standard Setting”, DAF/COMP(2010)33, <http://www.oecd.org/daf/competition/47381304.pdf>

OECD (2014a), “Intellectual Property and Standard Setting”, Background note by the Secretariat, DAF/COMP(2014)27, [http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=DAF/COMP\(2014\)27&docLanguage=En](http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=DAF/COMP(2014)27&docLanguage=En)

OECD (2014b)“ Intellectual Property And Standard Setting”, Note by Germany, DAF/COMP/WD(2014)113, [http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=DAF/COMP/WD\(2014\)113&docLanguage=En](http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=DAF/COMP/WD(2014)113&docLanguage=En)

ORDOVER, J. ve SHAMPINE, A. (2014), “Implementing the FRAND Commitment”, *The Antitrust Source*, http://www.americanbar.org/content/dam/aba/publishing/antitrust_source/oct14_or dover_10_21f.authcheckdam.pdf

PAKUSCHER, E. K. (1986), “Patent Procedure in the Federal Republic of Germany” , *Berkeley Journal of International Law*, Vol: 4, Issue 1 Spring, Article 2

PETROVIC, U. (2014), *Competition Law and Standard Essential Patents*, Kluwer Law International, the Netherlands

RAGAVAN, S., BRENDAN M. ve DAVE, R. (2015)† “Frاند v. Compulsory Licensing: the Lesser of the Two Evils”, *Duke Law & Technology Review*, Vol: 14, No:1, s. 83-120

ROCKETT, K. (2008), “Property Rights and Invention”, *Handbook of the Economics of Innovation* , s. 1-76

SCOTCHMER, S. (1991) “Standing on the Shoulders of Giants: Cumulative Research and the Patent Law”. *The Journal of Economic Perspectives* 5(1), s. 29-41

SHAPIRO, C. (2001), “Navigating the patent thicket: Cross licenses, patent pools, and standard setting”, in Jaffe A.B., Lerner J. and S. Stern (eds.), *Innovation Policy and the Economy*, Vol. 1, MIT Press, s. 119–150

- SIDAK, J. (2013), “The Meaning of FRAND, Part I: Royalties”, *Journal of Competition Law & Economics*, 9(4), s. 931–1055
- SIEBRASSE, N. V. ve COTTER, F. T. (2015) “The Value of the Standard,” <http://ssrn.com/abstract=2636445>
- SKITOL, R. A. ve VORRASI, K. V. 2009, “Patent Holdup in Standards Development: Life After *Rambus v. FTC*”, American Bar Association, <http://www.drinkerbiddle.com/Templates/media/files/publications/2009/patent-holdup-in-standards-development-life-after-rambus-v-ftc.pdf>
- SPRIGMAN, C. J. (2013) “Berne’s Vanishing Ban on Formalities,” 28 *Berkeley Technology Law Journal*, s. 1565-1582
- SRIVASTAVA, S. (2013) “Standard Essential Patents And Competition Law”, Competition Commission Of India New Delhi
- TOKGÖZ, E. (2015), Düşük Karbon Ekonomisine Geçiş ve Rekabet Politikası, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezi, Ankara
- U.S. DEPARTMENT OF JUSTICE AND THE FEDERAL TRADE COMMISSION (2007), “Antitrust Enforcement and Intellectual Property Rights: Promoting Innovation and Competition”, <http://www.justice.gov/atr/public/hearings/ip/222655.pdf>
- U.S. FEDERAL TRADE COMMISSION (2011), ‘The Evolving IP Marketplace: Aligning Patent Notice and Remedies with Competition’, www.ftc.gov/sites/default/files/documents/reports/evolving-ip-marketplace-aligning-patent-notice-and-remedies-competition-report-federal-trade/110307patentreport.pdf
- U.S. FEDERAL TRADE COMMISSION, (2013) , “SSOs, FRAND, and Antitrust: Lessons from the Economics of Incomplete Contracts”, September 12, 2013: http://www.ftc.gov/sites/default/files/documents/public_statements/ssos-frand-and-antitrust-lessons-economics-incomplete-contracts/130912cpip.pdf
- US Department of Justice and US Patent and Trademark Office Policy Statement on Remedies for Standards-Essential Patents Subject to Voluntary F/RAND Commitments (Jan 8, 2013), http://www.uspto.gov/about/offices/ogc/Final_DOJPTO_Policy_Statement_on_FRANDSEPs_1-8-13.pdf
- VESTERDORF, B. (2014), “Antitrust Enforcement and Civil Rights: SEPs and FRAND commitments”, Competition Policy International Antitrust Chronicle, August 2014(1)
- WINSTON, T. (2006), “Innovation and Ex Ante Consideration of Licensing Terms in Standard Setting”, Economic Analysis Group Discussion Paper, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1015059

WONG-ERWIN, K. W. (2014): “Standard-Essential Patents: “The International Landscape” http://www.ftc.gov/system/files/attachments/key-speeches-presentations/standard-essential_patents_the_intl_landscape.pdf.

Yatay İşbirliği Anlaşmaları Hakkında Kılavuz Kabul Tarihi: 30.04.2013 Karar Sayısı: 13-24/326-RM (6) <http://www.rekabet.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fKilavuz%2fYatayisbirligikilavuz.pdf>

ABD Bölge Mahkemeleri Kararları

Apple, Inc. v. Motorola, Inc, No. 1:11-cv-08540 2012 BL 157789 (N.D. III. June 22, 2012)

Innovatio IP Ventures, LLC Patent Litig., No. 11-C-9308, 2013 WL 5593609 (N.D. III. Oct. 3, 2013), MDL No. 2303

Microsoft Corp. v. Motorola, Inc., No. 2:10-cv-01823-JLR (W.D. Wash. Nov. 29, 2012) [Robart, J.].

Microsoft Corp. v. Motorola, Inc., No. C10-1823, 2013 WL 2111217 (W.D. Wash. Apr. 25, 2013) (9th Cir.).

ABD Alt Derece Mahkeme Kararları

Image Technical Services v. Eastman Kodak Co., 125 F.3d 1195, 1212-1213 (9th Cir. 1997)

ABD Yüksek Mahkeme Kararları

eBay Inc. v. MercExchange, L.L.C., 547 U.S. 388, 396–97 (2006)

Illinois Tool Works, Inc. v. Independent Ink, Inc, 547 US 28, 46 (2006)

44 11-cv-178-bbc, Opinion and Order, August 10, 2012

AB Ulusal Mahkeme Kararları

German Federal Supreme Court, May, 6, 2009, doc. no. KZR 39/06, <http://www.ipeg.eu/blog/wp-content/uploads/EN-Translation-BGH-Orange-Book-Standard-eng.pdf>, Erişim Tarihi: 02.02.2016.

Düsseldorf Higher Regional Court, Order of 21 March 2013, file no 4b O 104/12, GRUR Int. (2013, 547)

Landgericht Düsseldorf, InstGE 10, 66, 73 – *Videosignal-Encoding III*

Landgericht Mannheim, InstGE 13, 65 – *UMTS-fähiges Mobiltelefon II*; Landgericht

Düsseldorf, openJur 2012, 86155 – *UMTS-Mobilstation*

Landgericht Mannheim, MittdtPatA 2012, 120, 124 – *Kartellrechtlicher Zwangslizenzewand*

Oberlandesgericht Karlsruhe, GRUR-RR 2007, 177 – *Orange Book Standard*

Genel Mahkeme Kararları

Case 418-01, IMS Health v. NDC Health, 2004 E.C.R. I-5039.; COMP/C-3/37.792 Microsoft C(2004) 900

Case C-241-242/91 P, RTE&ITP (Magill), [1995] E.C.R. I-743.

Case T-201/04, Microsoft, [2007], E.C.R. II-3601

Düsseldorf Higher Regional Court, Order of 21 March 2013, file no 4b O 104/12, GRUR Int. 2013, 547.

Joined Cases C-241/91 p ve C-242/91 P Radio Telefis Eirann (RTE) ve Independent Television Publications Ltd (ITP) v. Commission of the European Communities, ECR /-00743, at 46 (1995)

Avrupa Birliđi Adalet Divanı Kararları

ECJ Case 53/87, CICRA v. Renault, 1988 E.C.R. 6039, ¶ 15.

ECJ, Case 27/76, *United Brands Company and United Brands Continental BV vs. Commission* [1978] E.C.R. 207

European Court of Justice, *AB Volvo v Erik Veng* (Case 238/87), [1988]

European Court of Justice, Huawei Technologies Co. Ltd v. ZTE Corp., Case C170/13, (July, 16, 2015)

Komisyon Kararları

Case No. COMP/M.6381 Google/Motorola Mobility of 13 February 2012, Public decision http://ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m6381_20120213_20310_2277480_EN.pdf , Erişim Tarihi: 03.12.2015.

European Commission, DG Competition, Case n° Case C-3/38.636 - *Rambus*, Decision pursuant to Article 9(1) of Regulation (EC) No 1/2003, 9 December 2012, <http://ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/>, Erişim Tarihi: 15.03.2016.

European Commission, DG Competition, Case n° COMP/39247- *Qualcomm*

European Commission, DG Competition, Case n° COMP/39615, Memo of 10

December 2009 (MEMO/09/549): “Commission welcomes IPRCom’s public FRAND declaration”, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-09-549_en.htm, Erişim Tarihi: 15.03.2016.

FTC Şikayet, Görüş ve Kararları

FTC File Number 121-0081, <http://www.ftc.gov/sites/default/files/documents/cases/2013/04/121126boschcommissionstatement.pdf>, Erişim Tarihi: 17.02.2016.

In the Matter of Motorola Mobility LLC, a limited liability company and Google Inc., a corporation Docket No. C-4410, Decision and Order, <http://www.ftc.gov/sites/default/files/documents/cases/2013/07/130724googlemotorolado.pdf>, Erişim Tarihi: 03.12.2015

In the Matter of Motorola Mobility LLC, a limited liability company and Google Inc., a corporation Docket No. C-4410, complaint, <https://www.ftc.gov/sites/default/files/documents/cases/2013/07/130724googlemotorolacmpt.pdf>, Erişim Tarihi: 03.12.2015.

In the Matter of Robert Bosch GmbH, a corporation Docket No. C-4377, complaint, <http://www.ftc.gov/enforcement/cases-proceedings/1210081/bosch-robert-bosch-gmbh>, Erişim Tarihi: 17.02.2016.

Statement of The Federal Trade Commission In the Matter of Robert Bosch GmbH

FTC File Number 121-0081, <http://www.ftc.gov/sites/default/files/documents/cases/2013/04/121126boschcommissionstatement.pdf>, Erişim Tarihi: 17.02.2016.

Rekabet Kurulu Kararları

07-26/238-77 sayılı karar

Diğer Kaynaklar

551 sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/4.5.551.pdf>, Erişim Tarihi: 12.2.2016

Amicus Curiae politikası hakkındaki Komisyon bildirisi: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52004XC0427\(03\)&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52004XC0427(03)&from=EN), Erişim Tarihi: 28.2.2016

Advocate General’s Opinion, C-170/13, Huawei/ZTE, <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=159827&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=50>, Erişim Tarihi: 07.12.2015.

Antitrust decisions on standard essential patents (SEPs) - Motorola Mobility and Samsung Electronics - Frequently asked questions, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-322_en.htm, Erişim Tarihi: 20.12.2015.

Antitrust: Commission accepts legally binding commitments by Samsung Electronics on standard essential patent injunctions, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-490_en.htm?locale=en , Erişim Tarihi: 10.01.2016.

Antitrust: Commission finds that Motorola Mobility infringed EU competition rules by misusing standard essential patents, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-489_en.htm, Erişim Tarihi: 10.01.2016.

Antitrust: Commission sends Statement of Objections to Samsung on potential misuse of mobile phone standard-essential patents http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-1448_en.htm, Erişim Tarihi: 11.01.2016.

Council Regulation (EC) No 1/2003 of 16 December 2002 on the implementation of the rules on competition laid down in Articles 81 and 82 of the Treaty, Erişim Tarihi: 4.11.2015

European Commission, Competition Policy Brief, (June, 2014) http://ec.europa.eu/competition/publications/cpb/2014/008_en.pdf , Erişim Tarihi: 15.03.2016.

http://ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/39985/39985_928_16.pdf, Erişim Tarihi: 10.12.2015.

Press Release, Antitrust: Commission Open Proceedings Against Motorola, IP/12/345 (March, 4, 2012), http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-345_en.htm, Erişim Tarihi: 19.12.2015

Press Release, Antitrust: Commission Sends Statement of Objections to Motorola Mobility on Potential Misuse of Mobile Phone Standart-Essential Patents-Qustions and Answers, (May 6, 2013), http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-403_en.htm, Erişim Tarihi: 15.02.2016.

U.S. Department of Justice, Statement of the Department of Justice's Antitrust Division on Its Decision to Close Its Investigatİon on Google's Inc.'s Acquisition of Motorola Mobility Holdings Inc. and the Acquisitions of Certain Patents y Apple Inc., Microsoft Corp. And Research in Motion Ltd. , February 13, 2012

Üniversiteler Mahallesi
1597. Cadde No: 9
06800 Bilkent/ANKARA
[http:// www.rekabet.gov.tr](http://www.rekabet.gov.tr)